

INFOСВЯТ

УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ
И МЛАДЕЖ

2017 **1**

ТЕМА НА БРОЯ
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В
ОБРАЗОВАНИЕТО – РАЗБИРАНЕ,
РАЗВИТИЕ, НАСОКИ И
ДОБРИ ПРАКТИКИ

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА
ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТАЦИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРОГРАМАТА ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА	3
РАМКА НА УМЕНИЯТА ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО	7
РЪКОВОДСТВО ЗА ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО	16
УЧИЛИЩНИТЕ ПРОЕКТИ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ГЕРМАНИЯ	21
КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В СИМУЛИРАНА РАБОТНА СРЕДА	31
СВЕТОВНА МРЕЖА НА УЧЕБНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ	31
ОБУЧЕНИЕ ПО МЛАДЕЖКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКАТА ФОНДАЦИЯ ЗА ОБУЧЕНИЕ (EUROPEAN TRAINING FOUNDATION – ETF)	32
МОДЕЛЪТ „УЧЕБНО ПРЕДПРИЯТИЕ“	34
ДОБРИ ПРАКТИКИ	38
ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ	39
1. ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНА ФИРМА В ТЯХНОТО УЧИЛИЩЕ	39
2. ТФ ФЕСТ – МЕЖДУНАРОДЕН ПАНАИР НА УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНИТЕ ФИРМИ ...	40
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	42
ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ СВЕТОВНАТА МРЕЖА НА УЧЕБНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ	42
ДЕЙНОСТТА НА ДЖУНИЪР АВСТРИЯ	52
МЛАДЕЖТА СЪЗДАВА – ОНЛАЙН СЪСТЕЗАНИЕ ЗА УТРЕШНИ ПРЕДПРИЕМАЧИ В ГЕРМАНИЯ	54

Бюлетинът **INFC**^{СВЯТ}
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници

Редакционен съвет:

Ваня Грашкина
Валентина Славчева
Величка Лозанова

Отговорен редактор:
Величка Лозанова

Редактор:
Лозмари Дърмонова

адрес Национален център за
информация и документация
бул. „Д-р Г. М. Димитров“ № 52А
1125 София

Дизайн и оформление
на корицата:
Диана Тодорова

телефони 02 / 817 38 55; 817 38 38

Предпечатна подготовка:
д-р Йордан Илиев

ел. поща requests@nacid.bg

уеб сайт www.nacid.bg

ISSN 1314-8966 (Print)
ISSN 2367-9425 (Online)

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В ОБРАЗОВАНИЕТО – РАЗБИРАНЕ, РАЗВИТИЕ, НАСОКИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

ПРОГРАМАТА ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА

Докладът *Обучение по предприемачество в училищата в Европа* е изготвен и публикуван от Изпълнителната агенция по образование, аудиовизия и култура на ЕК през 2016 г. В него се разглеждат подходите за включване на обучението по предприемачество в училищната програма в различните етапи на образование. Обърнато е специално внимание на методите на преподаване и учене, значението на практическия предприемачески опит и резултатите от обучението, свързани с предприемачеството.

Обучението по предприемачество в началното и средното образование

Обучението по предприемачество може да присъства в програмата на училищата под различна форма – интердисциплинарно, като отделен предмет (задължителен или избираем) или да бъде интегрирано в други предмети. Очакваните специфични резултати от обучението са в три области: начин на мислене/поведение (самоувереност, инициативност); умения (изобретателност, планиране, финансова грамотност, управление на риска, управление на средствата, работа в екип); знания (оценяване на възможностите, разбиране ролята на предприемачите в обществото, осъзнаване на възможностите за предприемаческа кариера).

Повечето държави в ЕС прилагат интердисциплинарен подход към обуче-

нието по предприемачество в началното образование, интегрирайки го в задължителните предмети. В Естония например предприемаческата компетентност в началното образование представлява част от общите компетентности, които трябва да бъдат развити чрез различни интердисциплинарни дейности. Предприемачеството е включено и в Националната учебна програма за началните училища чрез темата „Гражданска инициатива и предприемачество“.

През първи и втори етап на средното образование продължава практиката на включване на предприемачеството като интердисциплинарна тема в някои предмети, но за разлика от началното образование то се въвежда често и като избираем предмет или се интегрира в избираеми предмети.

Методи на преподаване и учене

Разгледаните методи за обучение по предприемачество са одобрени от страните членки на ЕС на централно ниво. Специалистите стигат до извода, че придобиването и развиването на предприемачески умения не може да бъде постигнато чрез традиционните педагогически методи. Акцент се поставя върху практическите измерения на обучението, участието на учениците, интердисциплинарния подход и включването на интернационални елементи в преподаването. Експертите посочват четири основни метода на

преподаване и учене, които до голяма степен могат да бъдат асоциирани с обучението по предприемачество: активно учене; обучение, базирано на изпълнението на проект (проектобазирано); учене чрез опит; дейности извън класната стая/училището, чрез които учениците да осъществят по-добра връзка с местната общност или бизнеса.

Практически предприемачески опит

Под практически предприемачески опит се разбира образователен опит, по време на който учениците имат възможност да генерират собствени идеи, да отсеят перспективните от тях и да ги реализират на практика, работейки сами или в екип. Използва се методът *учене чрез действие*, а в края на процеса могат да се отчетат конкретни (материални) резултати. Целта е да се развият увереност и умения за откриване на възможности, намиране на решения и осъществяване на идеите.

Различните образователни системи в Европа използват разнообразни методи за придобиване на предприемачески опит в отделните образователни нива:

- Работа по проекти – характеризира се с период на генериране на идеи и наличие на конкретен краен продукт.

- Разрешаване на практически казус – целта е разрешаването на реален проблем, поставен от бизнес или обществена организация.

- Участие в обществен казус – използване на иновативни идеи за разрешаване на местни или обществени проблеми.

- Създаване на младежка компания – създаване и управление на бизнес или обществено предприятие за определен период от време.

- Микрофинансирани ученически инициативи – реализиране на конкретни

идеи и краудфъндинг проекти с цел печалба и/или принос към обществото.

Проектобазираното преподаване е най-разпространеният от методите и е до голяма степен познато в повечето образователни системи в Европа. Различното, от гледна точка на предприемачеството, е, че ученикът заема централно място в един процес на генериране и осъществяване на идеи, водещи до реализиране на конкретен краен продукт.

Вторият по популярност метод е създаването на младежка компания. Участието на учениците често е подкрепяно от специализирани организации. В Дания например правителството основава „Фондация на Дания за предприемачество“ с цел утвърждаване на креативността и иновациите като фундаментална част от училищното образование на всички нива.

В държавите, в които натрупването на практически предприемачески опит не е заложено в задължителната учебна програма, учениците имат възможност да добият такъв чрез участие в извънучебни дейности, както и национални програми и инициативи, осъществявани с участието и подкрепата на външни партньори. Външното участие допринася за постигане на по-добрата връзка между училищната среда и реалния свят.

Друг начин за натрупване на опит в областта са бизнес състезанията, които придобиват все повече популярност в европейските държави. Като извънучебни дейности, тези инициативи имат ограничения по отношение на броя участници, което налага необходимостта от подбор. Въпреки всичко тези състезания представляват новаторски подход за придобиване на предприемачески опит и интересът към тях е голям. В Исландия годишното „Ученическо състезание по предприемачество“ е предназначено за деца на възраст 10 –

12 години. Основна цел е насърчаване на детската изобретателност. Всяка пролет се организират и работилници, в които най-добрите идеи се реализират на практика.

Няколко държави участват в проекта Youth Start – Entrepreneurial Challenges по програмата „Еразъм+”. Целта е да се създаде нов метод за обучаване в предприемачески умения, който да бъде прилаган в началното и средното образование. За успешното реализиране на проекта е необходимо активно участие на всички заинтересовани страни, ефективно обучение на преподавателите, както и обстойно проучване на училищата по предприемачество. Крайната цел е да се докаже, че предприемаческите умения, усвоени по този начин, допринасят за развитието на така наречените кръстосани умения на учениците.

Резултати от обучението, свързани с обучението по предприемачество – характеристики на предприемаческото мислене/поведение

Като ключова компетентност предприемаческото образование е многоаспектно и следователно е свързано с разнообразни и специфични резултати. Няма единна европейска рамка на резултатите от обучението, свързани с предприемачеството. Според експертите държавите сами трябва да се стремят да идентифицират очакваните резултати от обучението според посочените категории (мислене/поведение, умения, знания).

Самоувереност

Учебните резултати, свързани с вярата в собствените способности, са широко разпространени в учебните програми на страните в Европа. Като

елемент на социализацията повишаването нивото на самоувереност (самопознание, самосъзнание, самочувствие, самоутвърждаване, усещане за овладяване на различни умения) е също така основна образователна цел. От гледна точка на предприемачеството това се разглежда като връзка между поставена задача и предприемане на действия за реализирането ѝ.

Инициативност

Според европейските препоръки, касаещи ключовите компетентности, инициативността е в основата на обучението по предприемачество. От гледна точка на резултатите тя се свързва както с разрешаване на проблеми, така и с поемане на отговорност – проактивност. В началното образование във Франция например това означава, че всеки ученик трябва да умеє да идентифицира даден проблем и съответно да предприеме поредица от стъпки за разрешаването му.

Изобретателност

Под изобретателност се разбира способността да се мисли по нов, творчески начин, включително при разрешаване на проблеми. Тя е и основен елемент във всяка предприемаческа дейност. Тук не става въпрос за личностна характеристика или дарба, а за умение, което може да бъде усвоено и развито. Трудно е обаче да се посочат конкретни резултати от обучението, свързани с креативността. В някои държави тя се дефинира като обща цел на училищното образование, докато в други се отразява по-ясно във формулировката на очакваните резултати (в началното образование в Словения децата се учат да планират, създават и тестват продукти, както и да дават препоръки).

Планиране

Способността за планиране и структуриране на задачите се разглежда като умение, върху което се гради целият процес на генериране на идеи и осъществяване на иновации. Това позволява реализиране на идеите на практика, като се отчитат реалните обстоятелства и ресурси.

Финансова грамотност

Финансовата грамотност, като способност да се разбират финансови отчети и бюджети, е свързана с умение да се управляват личните финанси и осигуряване на основа за ръководене на бизнес операции. Тя присъства в онези резултати от обучението, фокусирани върху овладяването на бизнес умения, като акцентът може да бъде поставен върху по-теоретичните (финансови знания) или по-практичните (финансови умения) аспекти.

Управление на ресурсите

Това е умението да се съберат и организират ресурси за конкретна цел, като например бизнес начинание. Общото разбиране на управлението на ресурси в учебните програми е свързано с отговорното използване на (природни) ресурси и устойчиво развитие. В някои системи обаче този специфичен образователен резултат се разглежда именно в контекста на предприемачеството. В Естония например учениците в общообразователните гимназиални курсове трябва да разбират процесите по взимане на решения за разпределение на ограничено количество ресурси и да умеят да анализират финансовата страна на всяка бизнес възможност.

Управление на риска

Способността за справяне с риска в процеса на разработване и прилагане на нови идеи се асоциира най-вече с предприемачеството и е друг основен елемент на обучението, за чието овладяване теоретичните знания не са достатъчни. Необходимо е учениците да преживеят ситуации на несигурност/риск като част от различни образователни проекти. В Полша, докато подготвят проектите си, учениците събират информация за пазара и анализират потенциалните рискове за начинанията си.

Работа в екип

Това е широкоаспектна образователна цел, която може да бъде заложена във всички образователни области на учебната програма не само като резултат от обучението, но и като модел на обучение. В контекста на предприемачеството екипната работа е свързана и с други важни умения, като комуникация, водене на преговори и взимане на решения.

Оценяване на възможностите

В образователните системи на повечето европейски държави съществуват дългогодишни традиции в преподаването и оценяването на знанията (но не и на уменията) в областта на предприемачеството. По тази причина резултатите от обучението в тази област присъстват ясно в учебната програма и преподавателските методи. В европейския проект „Инструменти и индикатори за оценка на образованието по предприемачество“ (Assessment Tools and Indicators for Entrepreneurship Education – ASTEE) се подчертава значението на умението за идентифи-

циране и оценяване на възможности, както и разбирането на механизмите на функциониране на икономиката. Като илюстрация, във Финландия учениците сами намират източници за финансиране на бизнес идеите си и извършват анализ разходи – ползи.

Предприемачески знания: роля на предприемачеството в обществото

Друг важен аспект, присъстващ в ASTEE, е осъзнаването на ролята и функцията на предприемачеството, в това число и разбиране на бизнес етиката. Тук не става дума за изясняване същността на понятието „предприятие“ или правата и задълженията на предприемачите. Затова този аспект трудно може да бъде свързан с конкретни образователни резултати. В Естония например учениците в гимназиален етап на общото образование „разбират отговорността на частните лица, компаниите и държавата в контекста на разрешаване на глобални проблеми“.

Предприемачески знания: възможности за кариера в предприемачеството

По отношение на резултатите от

обучението този аспект е свързан с разбиране наличието на различни причини за започване на бизнес (пари, подпомагане на други хора, постигане на промяна и др.). Това е първата стъпка, която позволява на учениците да определят възможностите си за кариера в бизнес/социалното предприемачество.

Оценяване на резултатите от обучението, свързани с предприемачеството

Процесът на оценяване на кръстосаните умения е още в ранен стадий на развитие в Европа. По тази причина са малко държавите, които имат разработени референтни рамки за ключовата компетентност „инициативност и предприемачество“. Дефинирането на конкретни очаквани резултати от обучението е първата стъпка към това. В повечето случаи обаче предприемаческите умения, знания и поведение не се оценяват самостоятелно, а като част от специализирани предмети, при които понякога дори не са заложили резултати от обучението, свързани с предприемачеството.

Източник:

Entrepreneurship Education at School in Europe

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/4/45/195EN.pdf>

Р. Стойкова

РАМКА НА УМЕНИЯТА ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Рамката на уменията по предприемачество (*Entrepreneurship Competence Framework – EntreComp*) е разработена от Европейския изследователски център към ЕК и предлага различни инструменти за повишаване предприемаческия капацитет на европейските

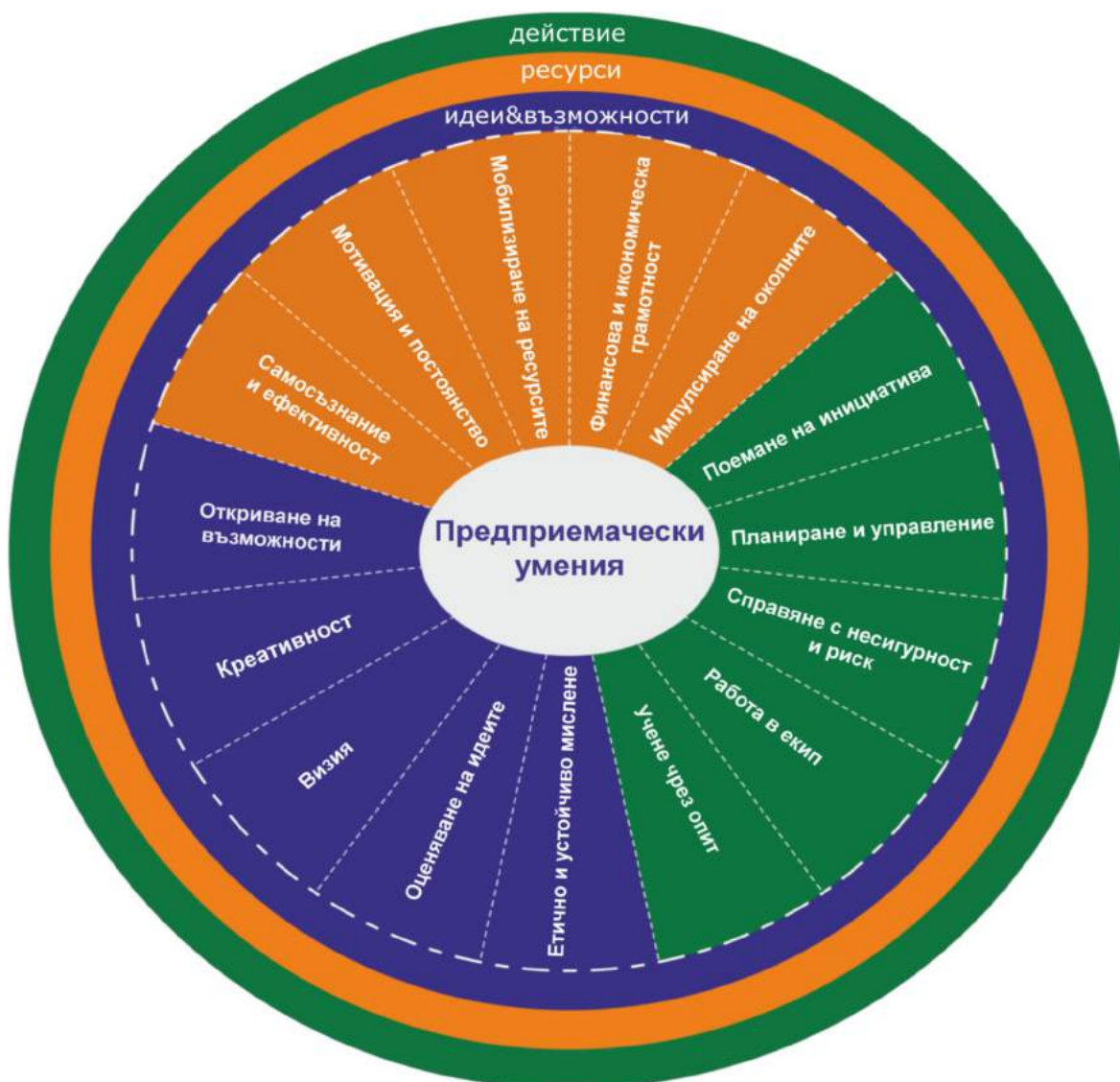
граждани и организации. Целта е консенсус относно разбирането на понятието „предприемаческа компетентност“ и изграждане на „мост“ между образователната и трудовата сфера. Това се постига чрез дефиниране на 15 умения, групирани в три области на

компетентност (фиг.1), резултатите от обучението и нивата на прогресия в областта. Очаква се рамката да улесни взаимодействието и обмяната на опит между държавите членки на ЕС и като резултат да се повлияят в положителна посока мобилността, пригодността за заетост и участието на гражданите в икономиката и обществения живот.

EntreComp е създадена, за да подпомогне хората да усвоят умения за управление на собствения си живот и кариера, активно участие в социални дейности и стартиране на инициативи, създаващи стойност (value-creation initiatives). В този смисъл изясняването на концепцията за предприемачеството като

компетентност е основополагащо за развитието на рамката. В разглеждания контекст предприемачеството се приема за ключова компетентност, съставена от кръстосани умения и приложима за лица и групи от хора, в това число и организации от всички сфери на живота. Експертите определят предприемачеството като използване на възможности и реализиране на идеи, трансформирайки ги в стойност за другите – финансова, културна или социална. Дефиницията е фокусирана върху създаването на стойност, независимо от вида и контекста, т.е. обхващат се частни, публични и други сектори (както и всякакви хибридни комбинации между тях).

Фигура 1. Области и компетентности в концептуалния модел на EntreComp

Концептуален модел

Концептуалният модел на EntreComp (таблица 1) е разработен в две основни направления – трите области на компетентност, директно отразяващи определението за предприе-

мачество и петнадесетте компетентности, които представляват градивните елементи на предприемачеството. Предложени са също и насоки за прилагането на практика на всяка отделна компетентност, както и дескриптори, описващи основните ѝ аспекти.

Таблица 1. Концептуален модел на EntreComp

Област	Компетентност	Насоки	Дескриптори
1. ИДЕИ И ВЪЗМОЖНОСТИ	1.1. Откриване на възможности	Използване на въображението и наличните умения за разпознаване на възможностите за създаване на стойност.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Идентифициране и използване на възможности за създаване на стойност чрез проучване на социалния, културния и икономическия пейзаж. ➤ Идентифициране на потребностите и потенциалните предизвикателства. ➤ Създаване на нови връзки и сглобяване на различни елементи от пейзажа с цел осигуряване на възможности за създаване на стойност.
	1.2. Креативност	Генериране на нови и съдържателни идеи.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Генериране на множество идеи и създаване на възможности за създаване на стойност, включително намиране на по-добри решения на вече съществуващи проблеми. ➤ Проучване и експериментиране с нови подходи. ➤ Комбиниране на знания и ресурси за постигане на желаните ефекти.
	1.3. Визия	Създаване на собствена визия за бъдещето.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Активно използване на въображението. ➤ Съставяне на план за осъществяване на идеите на практика. ➤ Обмисляне на възможни сценарии, които да дадат посока на усилията/действията.
	1.4. Оценяване на идеите	Използване на идеите и предоставените възможности в максимална степен.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Анализиране на социалната, културната и икономическата полза. ➤ Разпознаване на ценните, от гледна точка на създаването на стойност, идеи и откриване на подходящи възможности за реализирането им.

2. РЕСУРСИ	1.5. Етичен и устойчив начин на мислене	Оценяване на последиците и въздействието на конкретни идеи, възможности и действия.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Оценяване на последиците, до които би довело реализирането на идея, създаваща стойност, и на ефекта от предприемаческия подход върху целевата група, пазара, обществото и природата. ➤ Анализиране на това доколко са устойчиви дългосрочните социални, културни и икономически цели и избраната посока на действие. ➤ Отговорно действие.
	2.1. Самосъзнание и ефективност	Вяра в собствените възможности и непрекъснато самоусъвършенстване.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Обмисляне на индивидуалните идеи, стремежи и желания в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. ➤ Идентифициране и оценка на индивидуалните и груповите силни и слаби страни. ➤ Вяра в собствените способности за повлияване курса на събитията, независимо от рисковете, пречки и временни неуспехи.
	2.2. Мотивация и постоянство	Концентриране и безотказност.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Проява на решителност за осъществяване на идеите на практика и задоволяване на потребността от реализация. ➤ Търпеливо преследване на дългосрочните индивидуални и групови цели. ➤ Проява на решителност в критични ситуации.
	2.3. Мобилизиране на ресурсите	Събиране и управление на ресурсите.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Набавяне на необходимите за реализирането на конкретна идея материални, нематериални и дигитални ресурси. ➤ Използване на наличностите по най-ефикасен начин. ➤ Усвояване на компетентностите, необходими за различните стадии на реализиране на идеята.
	2.4. Финансова и икономическа грамотност	Развиване на финансово и икономическо ноу-хау.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Приблизително пресмятане на разходите за превръщането на една идея в дейност, създаваща стойност. ➤ Планиране и оценка на бъдещи финансови решения. ➤ Управление на финансите, гарантиращо дългосрочно обезпечаване на дейността по създаване на стойност.

3. ДЕЙСТВИЕ	2.5. Импулсиране на околните	Вдъхновяване, ентузиазъм и привличане на съмишленици.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мотивиране на съответните заинтересовани страни. ➤ Получаване на необходимата подкрепа за постигане на търсения резултат. ➤ Демонстриране на ефективна комуникация, успешно водене на преговори и лидерство.
	3.1. Поемане на инициатива	Целенасочени действия в избраната посока.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Инициране на процеси за създаване на стойност. ➤ Приемане на предизвикателства. ➤ Самостоятелна работа за постигане на набелязаните цели, придържане към първоначалното решение и изпълнение на планираните задачи.
	3.2. Планиране и управление	Приоритизиране, организиране и последващи действия.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Задаване на дългосрочни, средносрочни и краткосрочни цели. ➤ Определяне на приоритети и план за действие. ➤ Адаптиране към непредвидените промени.
	3.3. Овладяване на риска	Взимане на решения, преодолявайки несигурните ситуации и рисковете.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Взимане на решения в несигурни ситуации, при наличие на непълна или неясна информация и при риск от непланирани последици. ➤ Изпробване на идеята/прототипа в ранния стадий на процеса с цел намаляване риска от провал. ➤ Навременна и гъвкава реакция към бързопроменящата се ситуация.
	3.4. Работа в екип	Обединяване на усилията, сътрудничество и създаване на мрежа.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Екипна работа и сътрудничество за доизясняване и реализиране на идеите. ➤ Създаване на мрежа. ➤ Позитивен подход при разрешаване на конфликти и справяне с конкуренцията.
	3.5. Учене чрез опит	Учене в процеса на работа.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Използване на всяка инициатива за създаване на стойност като възможност за учене. ➤ Анализирание и използване на собствените/чуждите успехи и провали за трупане на нови знания.

Модел за развитие – аспекти на напредъка

- Нарастваща самостоятелност и отговорност по отношение на реализирането на идеите/използване на възможностите за създаване на стойност.
- Развиване на капацитета за създаване на стойност в различен контекст – от проста, предсказуема ситуация до сложна непрестанно променяща се среда.

Моделът на развитие на EntreComp не предоставя последователност от стъпки, които всеки гражданин трябва да измине, за да стане опитен предприемач или да предприеме рисковано начинание. Той цели да покаже, че

границите на индивидуалната и колективната предприемаческа компетентност могат да бъдат разширени, за да се постигне по-добър резултат чрез полагане на повече усилия за създаване на стойност. Състои се от четири нива (основно, средно, напреднало, експертно), всяко от които е разделено на две поднива (табл. 2). В основното ниво предприемаческата стойност се създава с външна подкрепа. Средното ниво се характеризира с все по-нарастваща автономност, в напредналото ниво се развива отговорност за реализиране на идеите, докато в експертното ниво създадената стойност вече има значително влияние в своята референтна област.

Таблица 2. Модел за развитие на EntreComp

Основно ниво		Средно ниво		Напреднало ниво		Експертно ниво	
Разчита се на външна ¹ подкрепа		Нарастване на самостоятелността		Поемане на отговорност		Двигател на трансформации, иновации и растеж	
Действа се под пряк надзор.	Намалява външната подкрепа; постигната е известна самостоятелност; партньорство с колеги.	Действа се самостоятелно и в партньорство с колеги.	Поемане и споделяне на отговорности.	Действия под частично ръководство и заедно с другите.	Поемане на отговорност за взимане на решения и осъществяване на партньорства.	Поемане на отговорност за принос към развитието в конкретна област.	Осъществяване на съществен принос в развитието на конкретна област.
Откривам	Изследвам	Опитвам	Осмелявам се	Усъвършенствам	Затвърждавам	Разширявам	Трансформирам
Първо ниво е фокусирано върху: разкриване на личните качества, потенциал, интереси и стремежи;	Второ ниво е с фокус върху изследването на различни подходи към даден проблем. Акцент се поставя	Трето ниво е съсредоточено върху критичното мислене и експериментирание с начините за създаване	Четвърто ниво поставя акцента върху предприемачеството на действията за осъществяване на идеите в	Пето ниво се фокусира върху подобряването на уменията за реализиране на идеите чрез	Шесто ниво касае сътрудничеството с другите. Активно се използват знанията за създаване на стойност и справяне	Седмо ниво е свързано с компетентностите, необходими за справяне с предизвикателствата и непрекъс-	Осмо ниво е фокусирано върху справяне с новите предизвикателства чрез придобиване на нови знания посред-

¹ Външната подкрепа включва помощ от страна на учители, ментори, колеги, съветници или консултантски услуги.

идентифициране на различни проблеми и потребности, които могат да бъдат градивно задоволени; развитие на личните умения и способности.	върху развиване на социални умения и поведение.	на стойност.	реалния живот и поемане на отговорност за това.	поемане на по-голяма отговорност за процеса по създаване на стойност и задълбочаване на знанията за предприемачеството.	с усложняващи се ситуации.	нато променящата се среда, в която степента на несигурност е много висока.	ством изследвания и умения за развитие и иновации. Целта е да се постигнат високи резултати и да се трансформират пътищата, по които това се прави.
--	---	--------------	---	---	----------------------------	--	---

Резултати от обучението

Обучението по предприемачество трудно може да се вмести в рамките на конкретни предварително заложи резултати, тъй като в основата му стои създаването на несъществуваща до този момент стойност, която не може да бъде предвидена. Посочените в EntreComp резултати от обучението (таблица 3) са изведени с цел да направят рамката практически използваема. Те могат да бъдат приложени както в сектора на формалното образование и обучение – при съставянето на

учебната програма, така и в неформален образователен контекст – за разработване на програми за подкрепа на предприемачеството в рамките на конкретна организация. В заключение може да се каже, че тези резултати не могат да бъдат приемани за норма, т.е. директно транспонирани в реални учебни дейности или използвани за измерване представянето на учениците. Те трябва да се разглеждат по-скоро като основа за развитие на други специфични за дадения контекст резултати от обучението и индикатори за представяне.

Таблица 3. Области на компетентност и резултати от обучението според нивата на развитие²

ИДЕИ И ВЪЗМОЖНОСТИ	
Откриване на възможности	
Основно ниво	Обучаващият се може да открива възможности за създаване на стойност за другите.
Средно ниво	Обучаващият се може да разпознава възможностите за задоволяване на недовлетворени до този момент потребности.
Напреднало ниво	Обучаващият се умело използва и моделира появилите се възможности, за да се справи с предизвикателствата и да създаде стойност за другите.
Креативност	
Основно ниво	Обучаващият се може да генерира множество идеи за

² Разгледани са резултатите от обучението за първите три нива. Експертното ниво е обвързано изключително с контекста и не е разгледано тук.

	създаване на стойност за другите.
Средно ниво	Обучаващият се е способен да провери и да усъвършенства идеите за създаване на стойност.
Напреднало ниво	Обучаващият се може да трансформира идеите в решения, които създават стойност за другите.
Визия	
Основно ниво	Обучаващият се има уменията да визуализира желаните бъдещи резултати.
Средно ниво	Обучаващият се може да представи визията си по вдъхновяващ и привлекателен за другите начин.
Напреднало ниво	Обучаващият се може да използва създадената от него визия, за да ръководи процеса по взимане на решения.
Оценяване на идеите	
Основно ниво	Обучаващият се може да разбере и оцени стойността на идеите.
Средно ниво	Обучаващият се осъзнава, че идеите могат да имат различна по вид стойност, която може да бъде използвана по специфичен начин.
Напреднало ниво	Обучаващият се може да развива стратегии за най-рационално използване на стойността, генерирана от идеите.
Етичен и устойчив начин на мислене	
Основно ниво	Обучаващият се може да види как неговият избор и поведение влияят върху обществото и околната среда.
Средно ниво	При взимане на решения обучаващият се се ръководи от принципите за етичност и устойчивост.
Напреднало ниво	Обучаващият се взема всички мерки за обезпечаване реализирането на целите си, свързани с устойчивост и етично поведение.
РЕСУРСИ	
Самосъзнание и ефективност	
Основно ниво	Обучаващият се е уверен в собствените си възможности за създаване на стойност.
Средно ниво	Обучаващият се може да използва своите силни и слаби страни по най-рационален начин.
Напреднало ниво	Обучаващият се умее да компенсира слабостите си чрез партньорство с околните и усъвършенстване на уменията си.
Мотивация и постоянство	
Основно ниво	Обучаващият се проявява желание за създаване на стойност за другите.
Средно ниво	Обучаващият се е готов да вложи усилия и ресурси за създаване на стойност за другите.
Напреднало ниво	Обучаващият се е способен да остане фокусиран върху създаването на стойност, въпреки възникващите препятствия.
Мобилизиране на ресурсите	
Основно ниво	Обучаващият се може да открива и използва ресурси отговорно.
Средно ниво	Обучаващият се умее да събира и управлява различни по вид ресурси, за да създаде стойност за другите.
Напреднало ниво	Обучаващият се е способен да формулира стратегии за използване на необходимите за създаване на стойност ресурси.
Финансова и икономическа грамотност	
Основно ниво	Обучаващият се може да планира бюджета за прости дейности.

Средно ниво	Обучаващият се е способен да открива възможности за финансиране и да управлява бюджета за дейностите по създаване на стойност.
Напреднало ниво	Обучаващият се умее успешно да изработва планове за финансова устойчивост на процесите за създаване на стойност.
Импулсиране на околните	
Основно ниво	Обучаващият се може да излага идеите си ясно и с ентузиазъм.
Средно ниво	Обучаващият се е способен да убеди, привлече и вдъхнови останалите участници в процеса на създаване на стойност.
Напреднало ниво	Обучаващият се умее да вдъхновява и привлича съмишленици за дейностите по създаване на стойност.
ДЕЙСТВИЕ	
Поемане на инициатива	
Основно ниво	Обучаващият се има желание да опита да разреши някои проблеми, засягащи обществото.
Средно ниво	Обучаващият се може да инициира дейности за създаване на стойност.
Напреднало ниво	Обучаващият се търси възможности за подемане на инициатива за създаване или добавяне на стойност.
Планиране и управление	
Основно ниво	Обучаващият се може да определи целите на някои опростени дейности за създаване на стойност.
Средно ниво	Обучаващият се е способен да създаде план за действие, очертаващ приоритети и основни дейности за постигане на набелязаните цели.
Напреднало ниво	Обучаващият се може да прецизира приоритетите и плановете си, за да ги адаптира към променящите се обстоятелства.
Справяне с рискове	
Основно ниво	Обучаващият се не се страхува от допускане на грешки в процеса на изпробване на нововъведения.
Средно ниво	Обучаващият се може да прецени ползите и рисковете от алтернативни варианти на действие и да направи избор, най-добре отразяващ предпочитанията му.
Напреднало ниво	Обучаващият се може да прецени рисковете и да вземе решение в условия на несигурност.
Работа в екип	
Основно ниво	Обучаващият се умее да работи в екип за създаване на стойност.
Средно ниво	Обучаващият се може да работи съвместно за създаване на стойност с широк кръг лица и групи.
Напреднало ниво	Обучаващият се е способен да създаде екип/мрежа за обезпечаване на дейностите по създаване на стойност.
Учене чрез опит	
Основно ниво	Обучаващият се осъзнава какви нови знания и умения е придобил чрез участието си в процеса на създаване на стойност.
Средно ниво	Обучаващият се може да прецени своите постижения и неуспехи и да се поучи от тях.
Напреднало ниво	Обучаващият се е в състояние да усъвършенства уменията си за създаване на стойност, надграждайки опита си и подобрявайки взаимоотношенията си с другите.

Източник:

EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework

<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/lfn27939enn.pdf>

Р. Стойкова

РЪКОВОДСТВО ЗА ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Проектът „Признаване и развитие на предприемачески практики в обучението на учителите” (Acknowledging and Developing Entrepreneurial Practice in Teacher Training – ADEPTT) за трансфер на иновации по Програмата за учене през целия живот е консорциум на 13 институции от 8 страни на ЕС. През 2014 г. Германската фондация за децата и младежта заедно с партньорите си от тези страни реализира първото обучение на учители по модела ADEPTT. Като резултат е публикувано практическото ръководство за обучение на учителите „Да предприемем нещо сами! Насърчаване на самоинициативата и мотивацията за учене чрез обучението по предприемачество”. Ръководството предлага практически предложения и илюстрира в детайли как преподаватели и обучители могат да проведат курс на обучение.

Концепцията за обучение

Креативност, иновативност и предприемачески дух

В Стратегическата рамка за европейско сътрудничество „Образование и обучение 2020” обучението по предприемачество не се разбира като подпомагане започването на нов бизнес, а се разглежда в контекста на укрепването на новаторското мислене и творчеството. Насърчаването на тези компетентности е една от четирите основни цели на Стратегията на ЕС за образование:

✓ Обучение и гъвкавост през целия живот.

✓ Подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението.

✓ Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и гражданското участие.

✓ Укрепване на творчеството и иновативността, включително и предприемачеството на всички равнища на образованието и обучението.

Представената концепция за обучение е предназначена за учители по всички предмети и за всички видове училища. Обучението има за цел да даде възможност на учителите да въведат или засилят активното, ориентирано към дейности учене в класната стая, и то по всички предмети. Освен това стремежът е да се помогне на учителите да интегрират нови подходи в преподаването. Затова е важно първо самите те да се научат да развиват инициативност и креативност и предприемаческо поведение.

Компоненти на концепцията

Самосъзнание

Само когато учителите са придобили собствен опит по отношение на инициативността и творческото учене, могат да насърчат предприемаческата култура сред учениците си.

Рефлексия

Рефлексията е важен елемент от процеса на обучение. Участващите учители трябва да са наясно кои успешни подходи вече практикуват и как могат да ги подобрят. Те отразяват тяхната роля и педагогическо поведение, както и тяхната гледна точка към учениците.

Мотивация

Всеки учител иска да бъде успешен и да знае, че учениците му са мотивирани и постигат напредък. Това е предпоставка за промяна на неговия собствен стил на преподаване и за прилагане на иновативни методи.

Новаторство

Концепцията за обучение не включва твърдо установени учебни единици, а се фокусира върху присъщото желание на учителите да направят нещо ново, да бъдат иновативни.

Ключови градивни елементи

Когато един учител използва предприемачески умения в класната стая, то това мотивира учениците също да ги придобият. Ключовите градивни елементи в това отношение са:

- креативност и новаторство;
- рефлексивен подход;
- включване на извънучилищна среда, както и на други учебни среди и култури.

Централният елемент на обучението е ясната ориентация към действие. Учителите сами развиват идеи за „проект“ – в малък мащаб, с ниска цена, ниска степен на риск, и стартират прилагането му още по време на процеса на обучение. Проектът се осъществява с учениците в тяхното училище. Идеята му трябва да се

основава на конкретните нужди на учениците, на колегията, на училището или на извънкласната среда. Резултатите могат да бъдат продукти, услуги, процеси, събития или стратегически препоръки.

В края на обучението учителите трябва да могат и да са мотивирани:

- да създават учебна среда, която насърчава не само положително отношение към предприемаческите умения, но също така и подходящо поведение у учениците (за учене на предприемачеството);
- да дават добър пример, с който сами да показват предприемаческо поведение при разработването на различни форми на преподаване и съдържание („предприемаческо преподаване“).

Примери:

- ✓ Създаване на училищна градина, с участието на съседите, в часовете по биология.
- ✓ Организиране на училищно радио в часовете по английски език.
- ✓ Инициране на ученическа фирма по предмета с икономическа насоченост в сътрудничество с подходящо училище.
- ✓ Изготвяне на препоръка в часовете по немски език, в сътрудничество с фирми, до училищното ръководство относно професионалното ориентиране.

Обратна връзка

В разработването на концепцията за обучение са включени и предложения и препоръки от учителите. В началото на проекта партньорите от участващите страни – Белгия (Фландрия), Германия, Исландия, Норвегия, Нидерландия, Португалия, Испания и Обединеното кралство (Англия и Уелс), извършват проучване сред учителите дали искат да подобрят уменията си в областта на обучението по предприемачество – и ако е така, какви са техните желания. Взети са предвид и мненията на учителите,

участвали в разработените проекти в съответните страни.

Според учителите обучението трябва да включва следните компоненти:

- по-задълбочени познания на предприемаческите умения – въз основа на анализи и оценки от различни европейски страни;
- предприемаческа практика – експериментиране и практически подход към предприемаческите способности и резултати;
- активно участие на учители, училищни администратори, ученици, родители и извънкласна среда;
- тестване на техники за обсъждане и консултиране, за да се подкрепят ученици и колеги при проектите по предприемачество;
- бизнес опит – някои учители искат техните ученици да бъдат придружавани при създаването на ученически фирми, стартиращи компании, малки предприятия и други предприемачески начинания.

Проучването допълва в заключение, че концепцията за самостоятелно активно учене е наложителна и в обучението на учителите. Те трябва да разширяват своята собствена креативност, за да развият иновативен преподавателски репертоар. Той може да съдържа подходи за активно учене, като групова работа и работа по проекти, както и иницирано или самоорганизирано изследователско учене. В допълнение трябва да се включат учене чрез дейности и базирано на опит, индивидуална самооценка, както и практическа работа на мрежи и външни партньори.

Учебни цели

Концепцията на обучението разглежда учителите като „агенти на промяната в класната стая”. Те пренасят проблемите и въпросите на учениците от

класната стая в реални ситуации и участват в опитите за тяхното решаване. Процесът на разрастване на тази роля следва да се основава на личния опит на участващите в обучението. На този фон обучението определя пет основни цели.

След успешно участие в обучението учителите са в състояние:

- да отразяват, разбират и сами да прилагат насърчаването на творчество, иновативност и предприемачески умения в съответния образователен контекст;
- да разпознават в класната стая възможността за подходящ предприемачески проект, да разработят идея, да я оценят и да я представят на колегите и/или други заинтересовани страни;
- да получат обратна връзка за идеята от потенциалните ползватели и реалните участници и да я вземат предвид;
- да осъществят идеята;
- да направят оценка на процеса на изпълнение.

От дадени идеи към конкретни действия – това е най-важната характеристика на обучението. Учителите трябва да се научат не само как да използват възможностите и да развият предприемачески идеи. Част от процеса на обучението също така е да се направят необходимите първи стъпки за изпълнение. Става въпрос преди всичко за реализацията на идеята на място с учениците и за получаването на обратна връзка.

Моделът CRCL (Creativity & Innovation, Reflective Practice, Community Engagement and Learning Environment)

Концепцията за обучението определя четирите модула на модела CRCL като основни компоненти на преподаването с предприемаческа насоченост.

Насърчаване на креативност, иновативност и предприемачески умения

Опитът показва, че децата и юношите учат с удоволствие – и устойчиво – когато темите са ориентирани към тяхната жизнена среда и когато им се позволява сами да развият идеите си и да оформят процесите на учене. Благоприятна е тази учебна и работна среда, в която ученици, учители, други (педагогически) специалисти и училищни администратори могат да реализират своя творчески, новаторски и предприемачески потенциал.

Учебен план за обучението на учителите:

- обяснява се какво се разбира под предприемачески умения и какви стилове на преподаване може да ги стимулират, какво представлява и цели обучението по предприемачество и как насърчава творчеството, иновативността и мотивацията за учене;
- обсъжда се какво въздействие имат върху обществото предприемачите и предприемаческото мислене и поведение (например също и на учителите или служителите в една компания);
- запознаване с това как да се използват методи за творческо мислене и да се развие творческа среда за учене;
- усвояване на начините за разработване на идеи и за тяхното приложение, но също така и начините за справяне с неуспехите;
- насърчаване на конвергентно и дивергентно мислене.

Отразяващият подход помага за задаването на въпроси

Ролята на учителя е от ключово значение за успешното учене на децата и юношите в училище. Затова учителите трябва непрекъснато да си задават въпроса как могат да запазят своята мотивация и ангажираност.

Учебен план за обучението на учителите:

- установява се кои предприемачески елементи вече са налични в преподавателската практика на участващите учители;
- обсъждат се опитът и предложенията на учителите;
- преценява се ролята на учителя (като ментор, треньор, агент на промяна);
- обменя се информация за причините за мотивация и ангажираност на ученици и учители;
- насърчава се комуникацията между учители и ученици, за да има обратна връзка за прилаганите педагогически похвати, ролята на учители и ученици, както и общите условия на учене.

Сътрудничество с училищната среда за повече обмяна на опит

Сътрудничеството с партньори във и извън училищната среда е от съществено значение, тъй като осигурява реалистичен поглед и актуалност. Затова по време на обучението учителите са насърчавани да работят заедно с участници извън обичайната класна стая и училището. Те могат да имат консултантски, треньорски или експертни функции или да поддържат проекта по друг начин.

Учебен план за обучението на учителите:

- търсене на поддръжници във и извън училище и насърчаване на сътрудничеството;
- откриване на възможните „съучастници“ в училищната среда – учители колеги от различни предметни области, училищния майстор, съседи и предприемачи;
- провеждане на интервюта за проектните идеи с учениците, потенциалните заинтересовани страни и други потенциални поддръжници;
- сътрудничество със социални

модели, като например социални предприемачи, креативни колеги учители, ангажирани съседи с не-германска семейна история и обсъждане с учениците на начина, по който те виждат своята роля и въздействие.

Съгласуване на учебните среди и култури според нуждите

Обкръжаващата среда, условията и изборът на методи и инструменти оказват голямо влияние върху процеса на преподаване и учене. „Предприемаческите педагози” са призовани да мисля за това как да се създадат учебни среди, които предоставят възможности както за творчество, така и за предприемачество и ги насърчават.

Учебен план за обучението на учителите:

- отразяване и разбиране на

актуалните учебни среди;

- яснота за това кои учебни среди и култури вече насърчават инициативността и креативността на учениците;
- събиране на идеи за това как да бъдат променени учебните среди и как преподаването и ученето може да бъдат от полза и за места, различни от класната стая и училището;
- подкрепа за свързаното учене („Connected Learning”).

Оценяване

Матрицата за самооценка е според поставените учебни цели. Участващите учители могат да оценят уменията си преди и след края на курса. Комплексните оценки се нанасят на картата радар. Тя осигурява визуална обратна връзка и дава информация за личното ниво на самооценка по отношение на отделните учебни цели.

Източник:

Selbst was unternehmen! Eigeninitiative und Lernmotivation fördern mit Entrepreneurial Teaching https://www.dkjs.de/fileadmin/Redaktion/Dokumente/themen/Jugend_Zukunft/Entrepreneur_Teaching_DKJS_2014.pdf

Л. Дърмонова

УЧИЛИЩНИТЕ ПРОЕКТИ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ГЕРМАНИЯ

Изготвеното по поръчка на Федералното министерство на икономиката и технологиите проучване „Предприемачество в училищата?!“ представя обширна картина на проектите и мерките по отношение на обучението по предприемачество в училищното образование и предлага препоръки за неговото подобряване и разширяване.

Препоръките целят разрастването и развитието на училищното обучение по предприемачество в полза на младите хора, учителите, обществото и икономиката на Германия. Те са насочени към различните участници и са структурирани в осем сфери на действие.

Политическа рамка

Разработване на цялостна национална стратегия за младежко предприемачество

Изследването показва, че на федерално и провинциално ниво съществува основен набор от инициативи, проекти и институции за насърчаване на предприемачеството в училищното образование. Подчертава се силно фрагментираната структура на участниците в този процес – федералните и провинциалните министерства (на икономиката и образованието), образователните власти, доставчиците на проекти³, училищата, бизнес организациите със собствените си дейности за обучение по предприемачество.

Заклучението е, че е налице един по-скоро обобщен отколкото систематичен подход за създаването на предприемачески дух в германските училища. За целенасочено развитие и

разпространение на обучението по предприемачество е необходимо, в подългосрочен план, да се изгради последователна цялостна стратегия като рамка за обучение по предприемачество на национално ниво.

Съгласуване и концентрация – систематизиране и координиране на обучението по предприемачество и на провинциално ниво

На провинциално ниво може да се формират междуведомствени управленчески и работни групи с представители на образованието и икономиката, както и с други заинтересовани участници, за да се разработят систематично и координирано дейностите по отношение на предприемачеството в училище. Целта трябва да бъде и на ниво провинция да бъдат утвърдени последователни цялостни стратегии.

Като обслужващи звена за училищата могат да действат регионалните центрове, които да подпомагат оперативно изпълнението на проектите за предприемачество и да съветват учителите при необходимост. Съществена задача на тези координационни центрове е популяризирането на съществуващите предложения сред целевите групи. Те ще са по-ефективни, ако работят в тясно сътрудничество с организаторите на проекти.

Наличие на учебен предмет икономика

Наличието на самостоятелен предмет икономика може да насърчи

³ В Германия това са направленията (или части от тях), които организират и управляват финансирането на проекти.

разпространението на обучението по предприемачество. В най-добрия случай усилията трябва да бъдат насочени към засилване значението на икономическото образование и по този начин – на предпоставките за устойчиво обучение по предприемачество. Желателно е в провинциите, където няма твърдо установен предмет икономика в основните предмети, да се въведе такъв в средносрочен план. От гледна точка на учителите твърдото установяване също е предимство, тъй като ще се намалят основните препятствия за осъществяването на проекти за обучение по предприемачество (допълнителни разходи, ограничено време в натовареното училищно ежедневие). Дискусията за въвеждането на икономика не трябва да доведе до „всичко или нищо“ по отношение на проектите по предприемачество. Тъй като не може да се приеме, че самостоятелен предмет икономика може да се въведе в средносрочен план във всички провинции, си заслужава да се види какви са успешните възможности за обучение по предприемачество в училище, дори ако не съществува оптимално решение за отделен предмет.

Яснота и признаване – по-широко интегриране на обучението по предприемачество в учебните програми

Според някои учители учебните програми трябва да са по-отворени и по-гъвкави с цел по-добра интеграция на икономически проекти в класната стая. От гледна точка на доставчиците на проекти значителна пречка за участието на училищата в проектите за обучение по предприемачество е фактът, че в много провинции те не са включени в съответните учебни планове. Препятствия отчасти са и все още неясният статут на проектната дейност

и профилът на занятието. В това отношение наредбите в отделните провинции са много различни.

Училищата трябва да бъдат насърчавани да интегрират в по-голяма степен ученически проекти, ориентирани към дейности, в училищното ежедневие. По този начин (например признаване като специално постижение, провеждане в семинарни курсове) учителят се улеснява при прилагането на тези проекти в редовен учебен ден без допълнително натоварване. Признаването им като част от оценяването на учениците също е важен двигател.

Доставчиците на проекти и мрежи/инициативи

Оценяване и оптимизиране – оценка на въздействието и постоянен контрол на качеството

От проучването става ясно, че доставчиците на проекти редовно провеждат вътрешни оценявания. Обширни външни оценявания на проектите обаче са по-скоро изключение. В допълнение, съпоставимостта на резултатите от външните оценявания е силно ограничена поради различните методически подходи. Затова трябва да се разработи единен външен инструмент за оценка, който може да се прилага постоянно, особено за проектите за обучение по предприемачество на федералната инициатива „Предприемаческият дух в училищата“.

Отчитане на регионалните различия

Идентифицирането на причините за регионалните различия при разпространението на федералните проекти за обучение по предприемачество и разработването на стратегии за действие съ-

що са от значение. В някои провинции процентът на участващите ученици в проектите е по-голям в сравнение с други. Това се наблюдава дори в рамките на отделните провинции, така че различията не може да се отдадат единствено на специфичната училищна среда на провинцията, по-скоро причините за тях са комплексни. На фона на това се предлага да се анализират специфичните аспекти на регионалното разпространение на проектите и да се работи за подобряване в тази насока с доставчиците на проекти.

Знак за качество – членство в инициативата „Предприемаческият дух в училищата”

Под егидата на Федералното министерство на икономиката и технологиите през 2007 г. се създава инициативата „Предприемаческият дух в училищата”, която свързва в мрежа редица проекти, респ. инициативи за обучение по предприемачество. Целта е чрез тази мрежа да се постигне по-голяма видимост и прозрачност в обществото и сред целевите групи в училищата. Друга важна цел е непрекъснатият обмен на знания и опит, което води до подобряване на качеството на всички мерки. Принадлежността към „Предприемаческият дух в училищата” представлява знак за качество за участниците в училищното обучение по предприемачество.

Задоволяване на любознателността на учениците и учителите – издаване на общи материали от инициативата

Под шапката на „Предприемаческият дух в училищата” се издават съвместни материали. Те имат за задача да предават общи икономически знания и знания за стартиращ бизнес и

може да се използват от учителите за подготовка на учениците за участие в проект. Освен това в портфолиото на инициативата има и предложения за продължаващо образование и материали за учителите.

Целенасочено използване на потенциала на мрежите – интегриране на работни групи и мрежи/инициативи

Потенциал за увеличаване на обсега и видимостта на проектите по предприемачество има и сътрудничеството между съответните мрежи и (регионални) работни групи.

Портфолио с предложения за обучение по предприемачество

От обобщаване към структуриране

Обикновено в училищното обучение по предприемачество – както на федерално, така и на провинциално ниво – се наблюдава по-скоро тенденция към обобщаване, отколкото свързване в систематична и взаимно подсилваща се структура. Това води индиректно до липса на разпознаваемост и яснота на разнообразните предложения, което, от своя страна, предполага труден избор и объркване както сред учителите, така и сред учениците, включително и риск от отказ.

За широкия кръг училищни предложения за предприемачество е желателно последователното развитие на една взаимосвързана, надграждаща се структура. Предложенията трябва да са подходящо диференцирани и ясно структурирани според различните етапи и цели на процеса на обучение по предприемачество. Затова е полезно развитието на структурен модел, който също така може да покаже в кои фази и

области все още съществуват пропуски в предлагането.

Разпространяване на добри практики, гарантиране на качество и адаптиране към новите условия

Непрекъснатото осигуряване на качеството на проектите за училищно предприемачество е важен фактор за успеха и устойчивостта им. Един от основните аспекти на качеството е постоянното им адаптиране от доставчиците към нови изисквания и предизвикателства. Успешни могат да останат само проекти, които се променят.

Създаване на повече индивидуални възможности – предложението да се направят на модули, да варират, да се разнообразяват

Целта е по-голяма гъвкавост на предложенията за проекти. Това включва различни нива на трудност – например за различните видове училища или възрастови групи, а също така и по-голяма времева гъвкавост, в зависимост от условията в училищната практика. В контекста на тази гъвкавост трябва да има повече модулни форми, като не е задължително да се преминават всички модули. По този начин възникват опции, при които варират както продължителността на проекта, така и неговата трудност.

Краткосрочни предложения за тестване

Проектите с по-продължителен период – особено за една учебна година или дори повече – изискват от учителите и учениците по-голям времеви и личен ангажимент, което се явява една от пречките за тяхното участие.

Ето защо за по-нататъшното разпространение на училищните проекти за предприемачество е важно предлагането и популяризирането също и на предложения с краткосрочен план. По този начин и за учениците, и за учителите ще бъде по-лесно да се запознаят с темата, а също и да се намерят партньори в деловите среди. Подобни предложения могат да бъдат по-лесно интегрирани в учебното занятие и впоследствие да подготвят почвата за разпространение и на по-дългосрочни проекти.

Подходящи предложения за всички видове училища

По принцип проектите се концентрират в определени видове училища, като от тях се възползват най-вече гимназиите. Налице е желание за предложения, специално насочени към потребностите на учениците от основните, реалните или професионалните училища, както и за нуждите на малките ученици. Това могат да бъдат опростени версии на доказани съществуващи проекти или нови предложения, специфични за вида училище или за възрастта.

Предложения за проекти с външни партньори за целодневните училища

Целодневните училища предоставят възможности за прилагане на ориентирани към дейности проекти за обучение по предприемачество под формата на следобедни занимания и кръжоци/клубове по интереси. Подобни проекти биха могли да се разработват от училищата и външни икономически партньори (търговски камари, асоциации, предприемачески обединения, агенции за икономическо развитие).

Разширяване на портфолиото с предложения за по-малките ученици

Изследването показва, че училищните мерки за обучение по предприемачество са насочени предимно към по-големите ученици. За по-малките ученици са подходящи разработените според възрастта им (във формата на игри) проекти за обучение по предприемачество.

Условията в училище

Повече подкрепа отгоре – спечелване на училищното ръководство

В рамките на училищното обучение по предприемачество ръководството играе централна роля. То може както да стимулира, така и да затруднява процеса. Проучването показва, че като цяло учителите оценяват позитивно сътрудничеството с ръководството, но има още какво да се желае. Споменава се например недостатъчният ангажимент към проектите. По отношение на колегията училищното ръководство играе също така важна роля за положителното възприемане на обучението по предприемачество. Ръководството би могло да е по-активно в спечелването на подкрепа от външни органи, като например съответните министерства, както и в насърчаването на предложенията по предприемачество в училището.

В този контекст е важно да се повиши информираността на училищното ръководство за ползите и положителните ефекти от проектите по предприемачество. Това може да стане чрез отговорните лица в образователните и икономическите министерства, чрез доставчиците на

проекти, като и чрез подходящи възможности за продължаващо образование.

Установени лица за контакт за обучение по предприемачество в училищата

Организацията на училищното обучение по предприемачество има различни характеристики. В някои училища се отличава със системен подход, в други има по-скоро временен характер и зависи от личната ангажираност на отделните учители.

Проучването сочи, че където има на разположение установени лица за контакт по отношение на икономическото образование и обучението по предприемачество, комуникацията е значително по-лесна. В противен случай предложенията по тези теми често потъват в информационния поток. Затова е желателно възможно най-много училища да имат определено лице за контакт, като тези контакти могат да се използват като начало за проекти по икономика и предприемачество.

Междуучилищното сътрудничество създава синергия и спестява ресурси

Както и в други области, така и по отношение на предприемачеството междуучилищното сътрудничество е в състояние да предложи нови възможности. Може да се свържат ограничените ресурси на училищата, да се предложат допълнителни възможности за обмен и да се използват съвместно контактите с регионалната икономика. Чрез активното стимулиране на сътрудничество с училища, които вече имат участие в проекти по предприемачество, е възможно да се спечелят и повече съ-

мишленици.

Учителите

Обучение по предприемачество и за учителите

За разлика от широкото признаване на икономическото образование като неизменна част от едно модерно общо образование (на учителите и учениците), дискусиата за полезността, необходимостта и прилагането на обучение по предприемачество в обучението на учителите е доста противоречива.

Учителите – по предмета икономика или други предмети и комбинации от предмети, в които икономическото образование има своето установено място – имат ключова роля в преподаването на икономически и предприемачески знания на учениците. Ето защо тяхното обучение и продължаващо образование имат важно значение и с оглед на присъствието на икономическото образование и обучението по предприемачество в училище.

Знанието поражда сигурност, сигурността повишава готовността за участие – разширяване на икономическите знания на учителите чрез продължаващо образование

Учителите оценяват високо значението на икономическите знания за себе си и за своите ученици в избраните проекти по предприемачество. Към това се добавят високите очаквания, които имат участващите ученици към контролиращите ги учители като експерти по икономически знания. Промяната на ролята от „всезнаещ“ фронтален учител към придружител в изучаването и проектите изглежда

трудно. Затова е важно учителите да допълнят липсата или недостатъчното придобиване на икономически и предприемачески умения в обучението си чрез гъвкави предложения за продължаващо образование.

Разумно изразходване на времето – реалистична преценка, разтоварване и компенсация

Една от значителните бариери пред участието на учители и ученици в проектите за предприемачество е необходимото допълнително време – особено в дългосрочните и извънкласните проекти. Понеже често са доброволни, извън редовното учебно време, и не са толкова популярни колкото други доброволчески дейности, например кръжоците, училищния вестник или спорта, те попадат по-често в графата „икономисване на време“.

Предлагат се три начина за разтоварване на учителите. Първо: реалистична преценка за времето, необходимо за подкрепа на неопитни по проектите учители, и относително намаляване на натоварването. Обикновено предполагаемото време се оказва по-дълго от реалното. На второ място: учителите трябва да бъдат допълнително облекчени от доставчиците на проекти, особено във всички дейности, които не принадлежат към техните индивидуални задачи и се възприемат като излишно натоварване. В това отношение може да помогне разширяването на поддържащите мерки, особено в областите, в които самите учители се чувстват не сигурни. Трето: компенсация за изразходваното време на учителите, както се процедира и при други извънкласни дейности (например кръжоците и издаването на вестник).

Признаване също и отвън – повече мотивация чрез по-висока оценка

От изследването става ясно, че на ниво признаване следва да се предлагат още повече стимули. В тази връзка оплакванията на учителите са свързани предимно с липсата на признание от колегите и от ръководството на училището. По-конкретно, поставят се под съмнение полезността и необходимостта от мерки за обучение по предприемачество от страна на колегията и няма подкрепа за предоставяне на ресурси (помещения, уреди и др.).

В този контекст е очевидно, че учителите имат нужда от по-силни външни стимули за признаване на тяхната ангажираност, за да може в рамките на училището да се повиши осведомеността за значението на тяхната работа. Например постоянното им участие в проекти трябва да бъде оценено и на ниво министерство (образователните и икономическите министерства на провинциите). При оценяването трябва да бъдат включени и съответните ръководства на училищата, така че те да са наясно с ангажимента на своите учители. Така както биват отличавани най-успешните отбори на ученици при предприемаческите проекти, така трябва да се прави и с особено ангажираните с тях учители.

Мрежи за наставничество за опитни учители и за дебютанти

За да се намалят пречките за участие и несигурността на учителите, са важни не само опитът на доставчиците на проекти, но и съветите на колегите. Затова е полезно да се изградят, респ. разширят учителски мрежи в провинциите, в които учите-

лите с достатъчно опит по проекти да са на разположение като ментори на новите или по-малко опитните си колеги.

Учениците

Противодействие на препятствията: липса на предложения, недостатъчна информираност, компресиране във времето

Според изследването представените от учениците причини за неучастие в проектите по предприемачество са предимно външни, независещи от личното решение за участие. Те са свързани с условията в училище (предложения само за определени класове, времево припокриване с други извънкласни дейности/проекти, невъзможност за регистрация, неинформираност за предложенията). Това показва още веднъж ключовата роля на учителите като мултипликатори в училищата – както по отношение на предложенията, така и на тяхната публичност. Проблемът за времевата компресия представлява основна пречка за понататъшното разпространение на проектите сред учениците и учителите. Според прогнозите това ще бъде още по-голям ограничаващ аспект – особено за по-продължителните проекти – в отговор на променящата се училищна среда. Затова е важно да се създадат условия за облекчения.

Ориентиране към дейности и към предприемачески умения като важни меки умения

Освен необходимото допълнително време за участие в проекти по предприемачество, втората причина, посочена най-често от младите хора ка-

то основание за неучастие, е стремежът към различна реализация от тази на предприемача. Мотивите за участие, които са с най-високо одобрение, имат връзка с методическите аспекти на личния опит и социалното участие като алтернатива на традиционното „преподаване в класната стая“. На челно място са и практическата насоченост, удоволствието от нови предизвикателства и работата в екип. Следват усвояването на знания по икономически въпроси и вероятните ползи за бъдещата кариера. Мотивите, които са пряко свързани с евентуална собствена предприемаческа независимост, са значително по-надолу в класацията. За наблюдаващите учители основните предимства за учениците са придобиването на меки умения и развитието на личността.

Доставчиците на проекти също се опасяват, че предприемачеството в училище може да се съсредоточи твърде силно и едностранно върху темите за предприемаческата самостоятелност или дори измеримото увеличение на стартиращия бизнес.

В проектите на преден план трябва да са не толкова уменията за започване на нов бизнес, колкото меките умения и икономическите знания. При предаването на такива умения и знания, както и при обучението на лична предприемаческа инициатива темата за основаването на собствен бизнес е по-скоро средство, а не цел. Колкото по-скоро се разбере това, толкова повече ще намаляят резервите на училищното ръководство, на учителите и на учениците към участие в проектите по предприемачество. Когато на учениците ясно им се илюстрира предимството на участието в такива проекти за тяхното по-нататъшно личностно и професионално развитие, шансът за по-широко приемане на проектите и по-голям интерес от страна на учениците и на другите учи-

лищни актьори се увеличава.

Резултатът трябва да бъде възнаграден – признаването на участие в проекти като „специално учебно постижение“

Важен училищен стимул е възможността да се получава оценка за специални постижения. В този контекст не е маловажно, ако проектите за обучение по предприемачество може да бъдат въведени като т. нар. специални учебни постижения в крайната оценка. Това е различно за отделните провинции и е свързано с определени условия. Препоръчително е доставчиците на проекти да проверяват конкретните възможности за признаване.

Поглед към момчетата като важен потенциал

Резултатите от проучването водят до заключението, че не са необходими предложения за обучение по предприемачество специално за момчетата. Предложенията обаче трябва да са разработени с необходимата чувствителност по отношение на пола и баланса между половете. Това изисква те да отчитат освен предпочитанията на момчетата и тези на момчетата по отношение на методологията и съдържанието. Включва също така активното насърчаване на участието в смесени екипи и равнопоставеността на половете, както и достатъчно широк спектър от задачи или функции/роли в екипите.

Като цяло предприемаческото самочувствие на участничките в проектите е по-ниско, отколкото на техните връстници. Често момчетата оценяват ефективността и успехите си по-ниско отколкото момчетата. Данните обаче показват, че резултатите им са еднакви, а по отношение на меките умения мо-

мичетата дори са по-добри. Затова е уместно в проектите да се набляга на укрепването на самочувствието (предприемаческото) и компетентността на момичетата чрез практическия опит.

Женски ролеви модели и идентификационни възможности за момичета

Не е за подценяване фактът, че в проектите по предприемачество ученичките пробват женски ролеви модели. В материалите по проекта също е от значение равнопоставената роля на жените предприемачи или други женски идентификационни фигури. Да не се забравят полово неутралният, вместо доминиращия мъжки език, както и необходимата чувствителност към половите стереотипи.

Сътрудничеството между училищата и икономиката

Съвети, материали и подкрепа за преодоляване на страховете и дефицитите

В някои проекти за обучение по предприемачество контактите с икономиката, по-специално с предприятията, е важна предварителна част от концепцията. Контактите между училищата и индустрията обслужват множество цели. Те помагат на учащите да тестват на практика придобитите теоретични познания. Не на последно място контактите с фирми са от значение за младите хора с оглед на тяхната професионална ориентация и подобряване на уменията им. Концепцията предвижда също наблюдаващите учители, често без специализирани икономически познания, да са освободени от ролята на икономически експерти. Освен това контактът с производствената практика им помага за необходимата „предприе-

маческа” промяна на перспективата. Друг аспект е евентуалната необходимост от предоставяне на помощ за училищата по отношение на допълнителни човешки и финансови ресурси и оборудване.

В отделни провинции са разработени различни материали и брошури за сътрудничеството между училищата и предприятията. Като цяло обаче подобни материали са малко известни в училищата като помощно средство.

Сътрудничество с асоциации, камари и др. като партньори и мултипликатори за училищните проекти

В търсене на икономически партньорства и спонсори могат да се използват още по-интензивно съществуващите мрежи (например училище – икономика), както и представителните институции, като асоциации, регионални обединения, камари и местни икономически общности. Национални и международни примери за такова сътрудничество показват, че икономическите институции и организации или общности може да играят важна роля, така че контактът между училище и икономика да се постави на по-широка и по-устойчива основа.

Краткосрочни предложения като „възможности за запознаване” на училища и предприятия

За установяване на контакти и спечелване на икономически спонсори важна функция имат и краткосрочните първоначални предложения в портфолиото на училищното обучение по предприемачество. Както училищата, така и предприятията се страхуват от допълнителните усилия, които са трудно предвидими. Краткосрочните първоначални предложения – например

под формата на лекции, посещения на фирми или дни/седмици на проекта – помагат на училищата и фирмите за първоначалното запознаване. Тези контакти може след това по-лесно да се преобразуват в по-дългосрочни интензивни партньорства за по-сложните проекти.

Комуникация

Информация, мотивация и прозрачност – интернет платформа за обучение по предприемачество в училищата

От есента на 2010 г. Федералното министерство на икономиката и технологиите предоставя на разположение интернет платформата www.unternehmergeist-macht-schule.de. Тя осигурява бърз и информативен преглед на богатата гама училищни предложения за обучение по предприемачество. Възможностите за търсене и функцията за сравнение позволяват експедитивен преглед на подходящите предложения. Освен това са включени разнообразни материали, които могат да бъдат използвани за икономическите и предприемаческите проекти в училищата.

Увеличаване видимостта на проектите в училищата

Изследването посочва, че осведомеността и представянето на проектите са важни за тяхното приемане. Доставчиците на проекти използват предимно писмени материали, например флаери. Оплакванията в това отноше-

ние са от „наводнение от документи“, които често не успяват да достигнат до правилните хора в училищата. Затова е по-желателно да се избере директен личен подход, вместо индиректен – чрез писмени материали. Предложено е по-специално лично представяне на проекта в училищата или на конференции и срещи. Самите доставчици също оценяват личния подход като най-ефективния инструмент, но и като най-сложен и отнемащ много време. Видна е необходимостта от осигуряване на друго ниво на контакт или на посредници и мултипликатори между доставчиците и училищата. За тази цел могат да бъдат използвани съществуващите структури на равнище провинция и регион, като например тези в работните групи училище – икономика.

Необходимост от примери за добри практики на училищни проекти по предприемачество

В допълнение към примерите за добри практики на отделни проекти, които могат да бъдат намерени на интернет страниците им, е важно също събирането и обработването на междупроектни добри практики. Един инструмент за това е мултимедийното представяне на такива примери на интернет платформата www.unternehmergeist-macht-schule.de.

Примери за добри практики могат да се представят лично по време на заседанията на кръга „Предприемаческият дух в училищата“, а също и на търговските панаири, свързани със стартиращия бизнес и образованието.

Източник:

Unternehmergeist in die Schulen?!

http://oekonomische.bildung-rp.de/fileadmin/user_upload/oekonomische.bildung-rp.de/Informationsmaterial/Ergebnisse_INMIT-Studie.pdf

Л. Дърмонова

КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В СИМУЛИРАНА РАБОТНА СРЕДА

СВЕТОВНА МРЕЖА НА УЧЕБНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

EUROPEN-PEN International (PEN) е неправителствена организация, която управлява Световната мрежа на учебните предприятия (Worldwide Practice Enterprises Network). Организацията подпомага дейностите на мрежа от над 7 500 учебни предприятия (УП) в училища, колежи, университети, институции за професионално образование, фирми и центрове за обучение в над 40 страни по света, като показва един уникален модел за развитие на бизнес умения, през който преминават повече от 200 000 обучавани всяка година.

Организацията се създава като проект на ЕС и се вписва като самостоятелен субект през 1997 г. Централата се намира в гр. Есен, Германия. Основатели са: Австрия, Великобритания, Германия, Дания, Испания, Италия, Канада, Нидерландия, Финландия, Франция, Швеция, Швейцария.

<http://www.penworldwide.org/>

PEN предлага на обучаващите организации достъп до виртуална икономика като средство за подпомагане на обучаваните в процеса на търсене и намиране на работа, идентифициране на бъдещи възможности за обучение и кариера, разкриване на възможности за създаване на собствен бизнес, както и опознаване на собствените умения, нагласи и интереси.

Какво предлага EUROPEN-PEN International (PEN):

- ✓ Достъп до международна мрежа от над 7 500 УП в над 40 страни.
- ✓ Достъп до квалифициран персонал с опит с най-модерните бизнес технологии.

✓ Възможност за обучение в други страни.

✓ Възможност за участие в международни панаири на учебни предприятия всяка година.

✓ Достъп до голяма по обем база данни от учебни предприятия.

✓ Извършване на търговски и банкови трансакции с помощта на специално разработен софтуер.

✓ Международен обмен за обучаеми и обучители.

✓ Обмен и развитие на технически познания.

✓ Разработване и предоставяне на специализиран софтуер за нуждите на обучението.

✓ Участие в международни семинари и конференции.

✓ Сертифициране за качество на работата в УП.

История

В края на 19. век в Европа са създадени Клубове за обмен, в които са се обучавали как да пишат и да си разменят търговски писма. През двайсетте години на 20. век, като развитие на тези клубове, се създават Бюра за практика, поддържани от работнически организации в някои страни.

През 1934 г. създадените в Германия Бюра оформят структура, която наричат „Германска практическа икономика“, а през 1948 г. германските профсъюзи създават първия централен офис за симулирани фирми. Това бележи началото на истинската пазарна среда на учебните предприятия: една

затворена икономика, която предлага функции и дейности, присъщи на реалната пазарна среда, включително банкови услуги, общи бази данни, кореспонденция и международна търговия с Австрия, Швеция и Швейцария.

В началото на 60-те години в Хай-

делберг, Германия, се създава първият централен офис, който предлага платени услуги за нуждите на институциите, в които „работят“ учебни предприятия. Първият панаир на учебни предприятия е проведен във физкултурен салон в Северна Германия през 1964 г.

ОБУЧЕНИЕ ПО МЛАДЕЖКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКАТА ФОНДАЦИЯ ЗА ОБУЧЕНИЕ (EUROPEAN TRAINING FOUNDATION – ETF)

Как се оценяват потребностите от обучение

Потребностите от обучение се оценяват на национално равнище във всяка от страните и на институционално ниво. Националният централен офис оценява нуждите на местно равнище спрямо обучаваните и спрямо нуждите на икономиката, разработва специализирани програми за съответните целеви групи, като взема под внимание възраст, социален и образователен статут.

Във всяка институция това се прави чрез идентифициране и оценяване на нуждите директно от преподавателите чрез индивидуална или групово дискусия с обучаваните. Въз основа на самооценката на обучаваните в началото и в края на курса допълнително се получава информация за липсващите или недостатъчните елементи на обучението. Тази информация се използва при разработването на учебните планове и програми за подобряването и адаптирането им към политиката на съответните институции.

Дизайн на обучението

Програмата се разработва от Координационния център на Световната

мрежа на УП EUROPEAN-PEN International (PEN) в партньорство с координационните центрове на отделните страни членки и с местни образователни и обучителни институции.

Учебната програма е създадена така, че да дава възможност на обучаваните да управляват своя виртуална фирма за продажба на продукти (например лекарства, книги, храна, машини) и услуги (например транспорт, склад, събития, пътуване, кетъринг) и за реализиране на приходи в полза на фирмата. Всяко виртуално предприятие е ангажирано с дейности на националния и на международния пазар, осъществявайки търговски контакти с други предприятия от мрежата.

Всяко учебно предприятие прави маркетингово проучване, публикува реклами, купува суровини и материали, планира логистични дейности, произвежда виртуални стоки, продава симулирани стоки и услуги и плаща заплати, данъци, осигуровки и др. Реалният трансфер на стоки и пари става по виртуален път, а самите трансакции се извършват реално: правят се поръчки, издават се фактури, правят се счетоводни записи, включително информация за дебит, кредит и дялово участие.

Обучаваните придобиват освен предприемачески и следните умения: административни, счетоводни, компютърни, за управление на човешките ресурси, маркетинг и продажби, покупки, бизнес планиране, международна търговия, управление на времето.

В допълнение те придобиват необходимите компетентности да бъдат по-добри служители и предприемачи, като работа в екип, решаване на проблеми, поемане на отговорност, проявяване на инициатива. Тъй като програмата включва и осъществяване на международна търговия, обучаваните добиват представа за културните различия при извършването на международен бизнес и подобряват чуждоезиковите си умения.

Образователна среда

Всички преподаватели, свързани с програмата „учебно предприятие“, трябва да са преминали обучение в реална работна среда. Те получават практически ръководства за управление и работа в учебно предприятие, както и набор от критерии, които да прилагат в ежедневната работа за достигане на качество на обучението.

Повечето учебни предприятия имат компания ментор от реалния бизнес свят. Бизнес менторът дава съвети и идеи на преподавателите и на обучаваните как да управляват учебното предприятие, как да продават продукти и услуги на виртуалния пазар. В някои случаи реалният бизнес се ангажира с наемането на служители от УП.

Има стандартни изисквания, свързани с компютърното оборудване, включително хардуер и софтуер, които трябва да бъдат спазени в рамките на обучението. За да бъде обучението максимално близко до реалността,

една класна стая например трябва да бъде разделена на отдели като рецепция, човешки ресурси, отдели покупки и продажби, маркетинг.

Въздействие върху политиките и практиките

В последните години някои министерства на образованието показват интерес към програмата и разпознават ползите и въздействието на програмата за превенция на преждевременното напускане на училище и за повишаване на заетостта. Австрия, България и Литва са интегрирали учебното предприятие в задължителния учебен план в средните професионални училища и се очаква да ги последват и други страни.

Приложимост в други страни: Програмата лесно може да бъде адаптирана и приложена в различните страни.

Бюджет

Стойността на проекта „учебно предприятие“ е различен в зависимост от целевата група и от възможностите на страната, в която се извършва обучението. Някои от страните финансират създаването на УП директно от бюджета на Министерство на образованието или Министерство на труда, докато други разчитат на локално финансиране от училищните бюджети, търговски камари и понякога от частни компании. Най-малките оперативни разходи изискват наличие на класна стая, която да бъде оборудвана за работа на учебното предприятие като офис на предприятие, компютърна техника, заплащане на преподавателите, софтуер, първоначално обучение, предоставено от националния централен офис; средства за участие в панаири на УП.

МОДЕЛЪТ „УЧЕБНО ПРЕДПРИЯТИЕ“

Моделът има своите корени преди стотици години, а неговото съвременно проявление отбелязва 50 години през 2014 г. В последните години концепцията намира приложения в много страни по целия свят. *Учебното предприятие (Practice Enterprise)* е известно още като учебна фирма, тренировъчно предприятие /Practice Firm, Training Firm/. В България от 1993 г. се използва понятието учебно-тренировъчна фирма /УТФ/.

Учебното предприятие е симулиран бизнес, който обучаваните управляват сами. То представлява практически модел за обучение за придобиване на умения за извършване на определена дейност и подобряване на вече придобити бизнес умения. Тази разновидност на метода „*учене чрез правене*“ може да бъде лесно адаптирана, така че да се прилага за широк кръг от обучавани, включително ученици, безработни, хора със специални потребности, а дори и за придобиване на допълнителни квалификации или след продължително отсъствие от реално работно място. Всяка година нови учебни предприятия се откриват в цял свят.

Учебните предприятия предлагат своите продукти и услуги на националния и на международния пазар на учебните предприятия, като в рамките на обучението използват виртуални пари. Обучаваните влизат в ролята на служители на учебното предприятие – получават виртуални заплати, които могат да харчат в световната виртуална икономика, която се управлява от PEN. Този вид търговски дейности представят модела B2B (бизнес-бизнес) и B2C (бизнес-клиент).

Дидактическият модел „учебно предприятие“ дава възможност за създаване на учебна среда, където обучаващите се могат да разширят, задълбочат и прилагат знанията и уменията, придобити в работна ситуация, която е много подобна на професионалната реалност. Това се отнася и за знанията и уменията, придобити по време на теоретичното обучение, което включва знанията и уменията, придобити и в по-ранните етапи от живота. Обучаващите се в УП могат да прилагат наученото и в своя личен живот и професионален опит.

По своята същност **учебното предприятие е образователна лаборатория** за икономическо обучение и практика. Прилагането на методологията има значителни **преимущества**, а именно:

- Функционира като реална фирма, но без реални пари и стоки и всички бизнес дейности са свързани с правилата на националната икономика.
- Осигурява познаване на специфичните работни места на организацията.
- Обучаващите се в УП изготвят различни видове документи и на практика осъществяват нормалното движение на фирмената документация (документооборот).
- Прилага се действащото законодателство, което изисква неговото познаване и спазване.
- Прилагат се съществуващите актуални системи на плащания.
- В УП обучаваните използват ИТ оборудване за изпълнение на конкретни задачи.
- Обучаваните изпълняват реални задачи и вземат решения.

- Грешни решения, които в действителност могат да причинят проблеми, увреждане или финансови загуби, в УП средата нямат такива последствия.

- Симулацията на работния процес в предприятието предоставя възможност да се запознаят и изучат различни видове организационна структура, отношения с външния свят и вътрешно взаимодействие във фирмата.

- Симулация на различните елементи на бизнес план, който може да бъде разработен в бъдеще за създаване на конкретно малко предприятие.

Учебното предприятие предлага практическо обучение по: администрация, счетоводство, компютърни умения, управление на персонала, маркетинг и продажби, покупки, предприемачество и **тренира всички ключови компетентности.**

Сред целите на обучението са стимулиране на инициативност, креативност, увереност и отговорност, както и социални умения – работа в екип, водене на успешна комуникация, поставяне на цели, управление на времето.

Обучаваните в УП придобиват ключови компетентности – технически, социални и професионални, във връзка със ситуацията в страната и чрез възможностите на мрежата на учебните предприятия за създаване на контакти със страните в ЕС и в све-

товен мащаб:

- Създаване на малък бизнес, процедури и документация.

- Управление и контрол на производствените операции.

- Провеждане на търговски операции.

- Изграждане на взаимоотношения с клиенти и доставчици.

- Извършване на банкови операции.

- Отчетност на малък бизнес и счетоводство.

- Изготвяне на бизнес план, включително анализ и планиране.

- Цялостен преглед на работата чрез ротация на работното място.

- Набиране на персонал.

- Способност за работа в екип.

- Независимост в работата.

- Познаване на различните техники, които се използват в диалог, дискусия, аргумент, водене на преговори.

- Прилагане на различни области на теоретичните знания в практиката.

- Вземане на решения и поемане на индивидуална отговорност за собствените си действия.

- Развиване на способностите за самоорганизация.

- Самостоятелно събиране и обработка на информация.

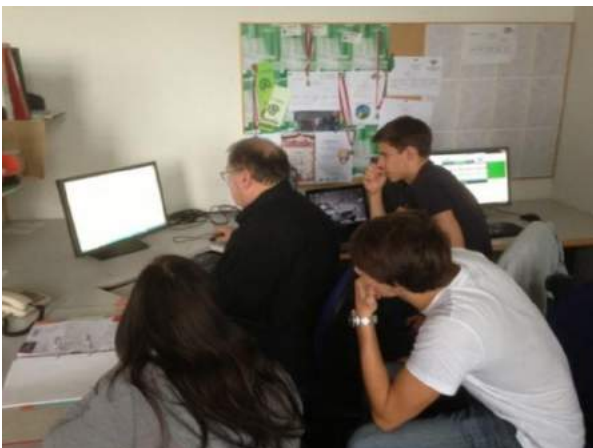
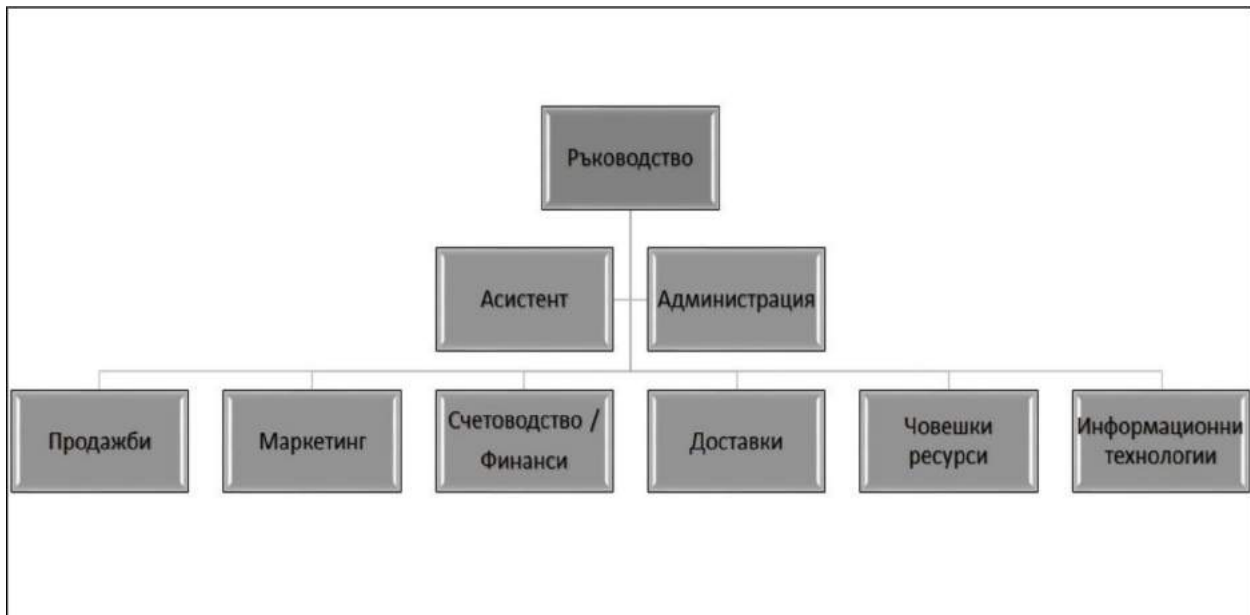
- Възможност да представят себе си и своята работа.

- Творческо мислене.

- Мотивиране на решения.

- Начини за справяне с необичайни ситуации и др.

Фигура 1. Пример за организационната структура на УП

Съвместна работа с ръководителя на учебното предприятие

Самостоятелна работа в офиса на учебното предприятие

Учебното предприятие работи в специален офис – помещение, оборудвано и обзаведено с подходящи мебели и средства за обучение, т.е. за извършване на търговски операции. В него трябва да има отредено място за всеки от различните отдели на УП. Препоръчително е тренировъчният офис да има най-малко 12 работни места, с компютри за всеки от отделите и интернет връзка. Образователните офиси за работа са известни като икономически центрове за УП или центрове по предприемачество. Обикновено всички УП на обучаваща-

та институция работят в един или няколко офиса в съответствие с учебната програма и учебното разписание.

Създаването на учебно предприятие преминава през три етапа:

- ✓ фаза на ориентация – подготовка, насоки за работа и създаване на офис;
- ✓ фаза на изграждане – изграждане на формална структура на фирмата и поставяне начало на дейността на

дружеството и регистрацията в Централния офис (ЦО);

✓ фаза на развитие – начало на търговската дейност.

Основни задачи и действия за всеки от етапите

Ориентация:

- събиране на информация за УП – концепция, цели и задачи;
- проучване за изграждането на УП – определяне на броя учебни часове и работното място на бъдещото УП;
- посещение на съществуващите УП и реални компании;
- подготовка на работното място на бъдещото УП – мебелировка, офис оборудване, интернет връзка;
- работа с ЦО и запознаване с интернет страницата му и съществуващите УП;
- анализ на съществуващия пазар на УП;
- определяне на пазарната ниша за работа на УП (индустрия, търговия, услуги и др.);
- търсене на партньорска компания.

Изграждане:

- оценка на входното ниво (теоретични знания, компетентности и др.) на участниците;
- планират се, ако е необходимо, методи за „догонване“ и „учене в движение“;
- изготвят се документи за регистрация на фирма;
- документите за регистрация се подават в ЦО и се откриват банкови сметки;
- посещава се партньорската компания, за да се запознаят обучаемите с правилата и процедурите в бранша;

- определя се организационната структура на дружеството;
- описват се функциите на отделните звена /отдели, длъжности/;
- описват се всичките важни бизнес процеси;
- описват се условията на наемане на работа, както и броят на служителите;
- изготвят се длъжностните характеристики на служителите (обучаващите се в УП);
- създават се инструкции за работа на служителите;
- разработват се вътрешните документи на УП;
- изготвя се процедура за кандидатстване за работа в УП;
- публикуват се покани за потенциалните участници да кандидатстват за работа (обучение) в УП;
- извършва се процедура за кандидатстване за работа в УП;
- подготвят се договорите за назначаване на служители.

Препоръчително е да се изготви бизнес план за структуриране на основаването на компанията в съответствие с реалните бизнес процедури и изисквания.

Развитие – начало на търговската дейност:

- планиране на всички бизнес дейности (оперативни планове);
- оценяват се пазарът, очакваните разходи и оборотът;
- разработват се и се разпространяват каталози, рекламни материали, ценови листи, оферти и поръчки;
- изготвят се искания към други УП за офис оборудване и зареждане на продукти в наличност;
- изготвят се, попълват и обработват счетоводните документи.

ДОБРИ ПРАКТИКИ

Във всяка държава, в която има национална мрежа от учебни предприятия, работи **национален Централен офис (ЦО)**, който осигурява макроикономическата рамка и симулира публични институции и банка, които да възпроизведат реалните пазарни условия в страната, необходими за работа на учебните предприятия. Симулират се търговски и регулаторни процедури, като например виртуални банки, митнически услуги, данъци, комунални и пощенски услуги в съответствие с националните практики. ЦО отговаря също за обучението на обучители в учебните предприятия, за националните бази данни, за банковата система и за връзките между националните УП и другите аналогични структури по цял свят. УП работят с подкрепата на реални фирми ментори, които им предлагат помощ в изработването на бизнес стратегия, консултират ги по отношение на коректното изпълнение на бизнес процедурите, управлението на персонала и изготвянето на бюджети. Централният офис използва уеб ресурсите, предоставяни от PEN, за да развива умения за електронна търговия, банкиране и комуникации.

Всяка УП е регистрирана в Централния офис, който симулира за УП функциите на държавните административни структури и институции, необходими за работата на компаниите в страната. Той събира и разпространява информация за броя на УП, предмета на икономическа дейност на всяка УП в страната, адреси и работното време на УП. Централният офис управлява плащанията на покупките и продажбите между УП, осъществява сетълмента на плащания в страната и в чужбина, предоставя информация и консултации. Съществуването на ЦО за методическо

ръководство и координация на дейността на УП е предпоставка за създаването и съществуването на национална мрежа от учебни предприятия и успешното ѝ функциониране.

България: Учебните предприятия в училищата работят веднъж седмично от два до пет часа. Така в офиса на учебните предприятия могат да работят 10 – 12 УП седмично. След работа всяко УП прибира документите си на определено място и следващата фирма може да започне работа в същия офис. В университетите УП работят аналогично на училищата. В сферата на образованието за възрастни предприятие се създава за определен период. Работното му време е 20 – 30 часа на седмица.

Австрия: Министерството на образованието създава офиси за УП във всички училища и колежи по бизнес администрация със задължително обучение в УП. Другите видове училища и образователни центрове сами организират офиси на УП. Центърът на УП обслужва всички УП, които работят в училища/образователни институции. Работата в УП, в зависимост от различните учебни програми, е между три и пет учебни часа веднъж седмично в училищата; в университетите се организират курсове по два часа на седмица, а в образованието за възрастни има УП, които работят около 20 – 30 часа седмично.

Литва: Учебните предприятия имат средногодишно по 255 учебни часа на УП (от минимум 70 часа до максималните 830 часа). Обикновено във всяка образователна институция има по едно УП.

ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ

1. ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНА ФИРМА В ТЯХНОТО УЧИЛИЩЕ

Центърът за учебно-тренировъчни фирми към Министерството на образованието и науката предлага тридневен курс на обучение за 10 – 20 учители във всяко училище. Теоретичната част е около 30%, а практическата е 70%. Включени са дейности като мозъчна атака, работа в група и в екип, предприемачески симулации и дискусии. Целта е във всяко училище да бъде създадена и управлявана учебно-тренировъчна фирма. Учебно-тренировъчните фирми са симулации на реални фирми с цялата документация, системи и процедури, използвани в реалния бизнес. Те дават възможност на ученици, които нямат възможност за стаж в предприятие, да придобият собствен опит в създаването на малка фирма. Учениците натрупват опит в търговията, управлението на търговски отдел/офис, организирането на персонала, работата със сметки, контролирането на запасите и административните системи. Динамичната и реалистична среда на учебно-тренировъчната фирма позволява на учениците да постигнат множество положителни резултати: практическо приложение на теорията, работа в екип и комуникационни умения, умения за планиране и развитие на предприемачески дух.

Чрез обучение на работното място в дадено училище се създава екип от учители, които могат да осъществяват и да подпомагат обучението по предприемачество. Всеки учител има различна специалност, като освен това се запознава със законовите процедури и

практиката, свързани със създаването и управлението на предприятия. Учителите усвояват техники за мотивиране на учениците за участие в курса за учебно-тренировъчни фирми и получават сертификати като обучители в учебно-тренировъчни фирми. Те могат да приложат своите нови знания и умения в часовете по предметите, които преподават в училище.

Предпоставки за успех

- *Стимулиране на участието.* Курсът се популяризира широко в общообразователните и професионалните училища, а също по интернет и на годишните срещи на учителите. След това училищата подават заявления за участие до Центъра за учебно-тренировъчни фирми.

- *Оптимално партньорство.* Сътрудничеството между училищата, държавните институции и бизнеса е от ключово значение за успеха. То се улеснява частично от създадената през 2004 г. Мрежа на българските тренировъчни предприятия. Членове на мрежата са учебно-тренировъчни фирми, Центърът за учебно-тренировъчните фирми, бизнес организации, дружества, неправителствени организации и държавни институции.

- *Привличане на бизнес партньори.* Фирмите осигуряват на Центъра за учебно-тренировъчни фирми експертен опит, консултации, наблюдение и оценка, а освен това участват пряко в обучението на учителите в училищата.

Ефект от дейността – успешни елементи

- *Широк обхват:* във всяко училище се включват между 10 и 20 учители и 500 – 1 500 ученици.
- Дългосрочна програма — курсове се провеждат всяка година от 1999 г. насам.
- Това създава дух за въвеждане на обучение по предприемачество в много училища и допринася за формирането на интердисциплинарни екипи от учители, които гарантират устойчивост на обучението и на учебната среда.

Планове за развитие

- Предоставяне на обучения в нови области за учителите, обучени по програмата, например чужди езици, ИТ умения, създаване и управление на екипи. Това ще повиши още повече тяхната компетентност. Обученията се планират и предоставят в партньорство с бизнес организации.
- Засилване на сътрудничеството между учителите и предприятията, обучение на учителите в областта на консултантската дейност, решаването на проблеми, проверките и оценката.

2. ТФ ФЕСТ – МЕЖДУНАРОДЕН ПАНАИР НА УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНИТЕ ФИРМИ

Описание на дейността

За да бъде участието в проекти за обучение по предприемачество („учебно-тренировъчни фирми“) максимално полезно за учениците, от решаващо значение е да се организират мероприятия, които пресъздават максимално близко истинските търговски изложения. Такива мероприятия учат учениците как да планират участието си в търговските изложения, как да създадат и подредят щанд, как да участват в мрежи и да провеждат преговори. Първото търговско изложение за учебни

проекти по предприемачество се провежда през 1997 г., но след задълбочен анализ е решено то да прерасне от годишно мероприятие в рамките на страната в международен форум за обучение по предприемачество, на който учениците да могат да се състезават и да сравняват своите постижения. Поканени са да участват представителите на бизнеса, публичната администрация, органите на местната власт, НПО, средните и висшите училища. Благодарение на Международен панаир – Пловдив това събитие може да се организира на истинско място за търговски изложения. Преди изложението учениците се подготвят по специална методика. По време на самото мероприятие те участват в различни състезания: най-добра рекламна стратегия и позициониране на тяхната търговска марка, най-добър щанд, най-добро облекло на служителите на фирмата и др. ТФ ФЕСТ вече много години привлича участници от Австрия, Люксембург, Македония, Молдова, Косово, Румъния, Сърбия, Хърватия и Черна гора.

Цели

Събиране на едно място на бъдещите предприемачи и участници в трудовия пазар с истински предприемачи и оценяване от предприемачите на работата на учениците и техните наставници – сравняване на постиженията на българските и чуждестранните учебни предприятия, реализиране на учебни условия, които са максимално близки до реалните бизнес условия.

Защо тази дейност е успешна

Днес ТФ ФЕСТ е утвърден и важен форум, който е много популярен не само в

Пловдив и в България, но и в целия Балкански регион. Той играе много важна роля за създаване, развиване и поддържане на предприемаческия дух на младите хора, тъй като им дава възможност да изпробват своите компетентности в реални бизнес условия и да придобият опит, който ще е полезен за тяхното бъдещо развитие. Сериозният и задълбочен подход на организаторите и участниците към това мероприятие и силното им желание да направят добро впечатление показват, че това е добър начин за подготовка на бъдещи предприемачи. Те демонстрират високо ниво както на своите бизнес компетентности, така и на спазването на бизнес етикета и практиките на лоялна конкуренция.

Източници:

1. Project LLP – Mandatory Training in Practice Firms at Vocational Education Institutions, Sofia, Vienna, Vilnius, 2013

<https://www.act.at/page.asp?id=963> <http://www.buct.org/?p=45>

2. European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, "Entrepreneurship Education: A Guide for Educators".

<http://bookshop.europa.eu/en/entrepreneurship-education-pbNB0213214/>

3. European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, "Building entrepreneurial mindsets and skills in the EU".

<http://bookshop.europa.eu/en/building-entrepreneurial-mindsets-and-skills-in-the-eu-pbNBBN12001/>

4. ETF – Good Practice in Entrepreneurial Learning and Enterprise Skills.

<https://connections.etf.europa.eu/.../Good%20Practice%20Brochure%202015.pdf>

www.youtube.com/watch?v=l1qLELZQqHw&list=PLt04QZpU0jnVmg7QvFssrL_jhAR99pCI&index=

Материалът е изготвен от:

Център за учебно-тренировъчни фирми

Дария Маврудиева, директор

Ирина Добриянова, главен експерт

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ СВЕТОВНАТА МРЕЖА НА УЧЕБНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

EUROPEN-PEN International

Концепцията „учебно предприятие“ на национално равнище -
Добри практики

Karolingerstr. 93
45141 Essen, Germany
Phone: +49 201 800 50 389
E-mail: info@penworldwide.org
www.penworldwide.org

National Concept Development and Best Practices

Държавите членки на Световната мрежа на учебните предприятия:

Австрия, Азербайджан, Албания, Аржентина, Белгия, Босна и Херцеговина, Бразилия, България, Германия, Грузия, Дания, Индонезия, Испания, Италия, Канада, Кения, Китай, Колумбия, Косово, Литва, Люксембург, Македония, Малайзия, Мароко, Молдова, Нидерландия, Полша, Румъния, Русия, САЩ, Сингапур, Словакия, Словения, Сърбия, Тунис, Финландия, Франция, Черна гора, Чехия, Чили, Швейцария, Швеция, Южна Корея

АВСТРИЯ

Информация за мрежата
www.act.at

Брой УП: 860 (02.2016 г.)

Обща информация: Австрия е първата страна в Европа, която въвежда учебното предприятие в задължителния учебен план още през 1993 г.

УП е задължителен учебен предмет във всички училища и колежи по бизнес администрация. Продължителност: 1 година, с 3 – 6 часа седмично (национален учебен план); учебни предприятия функционират и в колежи по земеделие и горско стопанство, мода, бизнес и индустрия.

Националният централен офис е част от Министерство на образованието.

Целеви групи

- Ученици от горен курс на средните професионални училища (ISCED ниво 4 и 5), възраст: 17 – 18 години.
- 8% от УП са част от обучението на възрастни (напр. търсеци работа, преквалификация) и само няколко работят в университети.

Добавена стойност/Добри практики

УП е много добър метод за обучение в практическа среда, който, създавайки комплексна учебна среда, всъщност прави процесите прозрачни за нуждите на учебния процес. Учениците прилагат учебно съдържание от други предмети в часовете по УП и така се учат да мислят и действат като предприемачи. УП се счита за преподаване, ориентирано към действието и индивидуализиращо процеса на обучение с фокус върху компетентностите.

В края на обучението завършилите са:

- придобили опит и разбиране за това какво е предприемачество;
- подготвени по-добре за трудовия живот след завършване на училище;
- подобрили значително своите лични и социални умения и компетентности.

БЪЛГАРИЯ

Информация за мрежата

www.buct.org

Мрежа на българските тренировъчни предприятия

 English Version

Брой учебни предприятия – 350 /2016 – 2017 учебна година/

Обща информация – Първото УП започва работа през 1995 г. с методическата подкрепа на Австрийската мрежа на УП. Сега, средногодишно, УП работят в около 70 средни професионални училища и гимназии. В последните 5 години към Мрежата се присъединиха и три университета. Центърът на УП е създаден през 1997 г., а от 1999 г. е самостоятелно звено на Министерството на образованието и науката.

4 500 ученици и студенти годишно

220 ръководители на УП

Център за учебно-тренировъчни фирми – 2 експерти

1125 гр. София

бул. „Г. М. Димитров“ № 52А, ет. 2, стая 216

тел.: 963 22 72;

e-mail: info@buct.org

www.buct.org

Целеви групи

- Ученици (15 – 19 години).
- Студенти.

Добавена стойност/добри практики

УП е включено в задължителния учебен план на икономическите специалности в средните професионални училища през 2009 г.

Проектно финансиране на програма за УП за хора с увреден слух; програма за превенция на преждевременното напускане на училище.

- **Квалификационен курс**, организиран за екип от учители от различни специалности в едно училище, с цел създаване на учебни предприятия в училището – *Entrepreneurship Education: A Guide for Educators, Directorate-General for Enterprise and Industry, EU-Brussels 2014.*

- **ТФ ФЕСТ – Международен панаир на учебните предприятия**, организира се ежегодно в Пловдив с 15 – 20 състезания, около 800 – 1 200 участници, учители и преподаватели, представители на бизнеса, правителствени и неправителствени организации. Организира се в партньорство с Международен панаир – Пловдив, – *Guidebook series How to support SME Policy from Structural Funds/ Building Entrepreneurial Mindsets and skills in the EU, DG Enterprise and Industry, 2012.*

- **Български младежки форум на бизнес лидерите** – годишен форум на ученици и студенти – управители на УП, който се провежда по време на ТФ ФЕСТ. Младежите представят свои проекти в областта на корпоративната социална отговорност. Проектите се оценяват от бизнеса, правителствения и неправителствения сектор и от учениците. Организира се в сътрудничество с Български форум на бизнес лидерите. *Nominee of the „Promoting the Entrepreneurial Spirit Award – European Enterprise Awards 2010”.*

ГЕРМАНИЯ

Информация за мрежата
www.die-zentralstelle.de

Брой УП: 503

Обща информация: Първата УП е създадена през 1954 г. в гр. Бремен.

Националният център ZUEF осигурява обслужване в областите: банки, бази данни, търговия, пощенски услуги, данъци, газ станция.

Целеви групи

- Безработни, преминаващи квалификация за включване на пазара на труда. Финансиране – Федерална агенция по заетостта.
- Ученици от търговските бизнес училища с цел подобряване на практическите им умения и знания за действащите бизнес процедури. Финансиране – Министерство на образованието.

Добавена стойност/добри практики

- Повишаване на възможностите за намиране на работа за преминалите през обучение в УП.
- Реалният бизнес оценява високо опита на тези обучавани.

ДАНИЯ

Информация за мрежата
www.simu.dk

Брой УП:

- 54 развиващи международна и национална търговия – постоянни
- 600 с локален характер – нови всяка година

Обща информация: Първата УП е създадена за обучение на безработни лица през 1989 г. Националният център започва да работи самостоятелно през 1990 г., след като известно време негов ментор е Националният център на Германия. Сега в него работят 6 души, включително IT специалисти.

Целеви групи

- Ученици и студенти, обучавани в специалности по администрация и търговия.
- Ученици от професионални гимназии на общински принцип.

Добавена стойност/добри практики

В близката до реалността симулирана учебна среда учениците придобиват умения и знания в много области. Те се учат да бъдат иновативни, отговорни, да се справят със сложни ситуации, да осъществяват успешна комуникация и др.

ИСПАНИЯ

Информация за мрежата
www.inform.es

Брой УП: 310 (2016 – 2017 учебна година)

Обща информация: Първото УП се създава през 1987 г. за обучение на млади безработни.

Мрежата се управлява от Фондация Inform, която подпомага испанския Централен офис в предоставянето на услуги за УП и отговаря за развитието и съвършенстването на методиката за обучение в УП.

Целеви групи

- Безработни, млади хора, които не се обучават и не работят.
- Ученици в професионалното образование.
- Студенти.
- Хора със специални потребности.

Добавена стойност/добри практики

Развитието на социални умения, високо ценени от съвременните работодатели. Придобиване на практически опит от младите хора.

ИТАЛИЯ **Информация за мрежата** **www.simulimpresa.com**

Брой УП: 221

Обща информация:

Централата на УП започва работа през 1994 г. в Центъра за професионално обучение на Istituto Don Calabria в гр. Ферара, с подкрепата на Fundació Inform от Испания и регион Емилия-Романия.

SIMULIMPRESA е проект, ориентиран към квалификация в областта на администрацията, туризма и индустрията.

Целеви групи

- Млади хора, които не посещават редовно училище.
- Безработни, включително с цел реинтеграция на пазара на труда.
- Завършващи колежи и университети.
- Работещи, които трябва да актуализират професионалните си умения.
- Ученици от средните училища.

Добавена стойност/добри практики

- SIMULIMPRESA е част от Закона за училищното образование за алтернативно обучение в рамките на задължителния учебен план.
- Предприемачески компетентности: преглед на съществуващите концепции, политики и инициативи (Entrepreneurship Competence: An Overview of Existing Concepts, Policies and Initiatives).
- Включва участие на италиански ученици в търговски операции с младежи от Южна Корея.

КАНАДА **Информация за мрежата** **www.rcee-cpfn.ca**

Брой УП: 25

Обща информация: Първото учебно предприятие, създадено извън Европа, започва да функционира в Квебек през 1995 г. Канадската мрежа на УП оформя структурата си окончателно през 1998 г. През 2017 г. нейните 25 УП са разпределени: 18 за безработни и 7 в колежи и университети.

Целеви групи

- Възрастни, търсещи работа.
- Младежи извън образователната система.

Добавена стойност/добри практики

• Учебната практика в учебно предприятие позволява на обучаваните да придобият опит и да станат по-конкурентоспособни на съвременния пазар на труда. Те развиват умения и получават по-добър старт в процеса на търсене на работа; УП им предлага по-добро професионално ориентиране, мотивира ги да продължат да учат в училище или сферата на продължаващото обучение. Работодателите получават по-квалифицирани и мотивирани служители.

• УП са част от една световна виртуална икономика, която възпроизвежда условията на глобализацията се световен пазар: международни трансакции, преобразуване на валути, различни времеви зони, които трябва да бъдат отчитани при изготвянето на маркетингови стратегии. Учебните предприятия са единствените учебни структури, които предлагат тази среда за учене. УП в Канада са признати като официални членове на Протокола за сътрудничество със Службите по заетостта.

ЛИТВА

Информация за мрежата

www.sl.viko.lt

Брой УП: 52

Обща информация: Стартира като Литовско-датска програма през юни 1993 г. в рамките на проект на Министерството на културата и науката на Литва и три датски бизнес колежа. Центърът на УП в Литва се нарича Simulith Centre. Създаден е през 1994 г. и работи в Университета за приложни науки Vilniaus kolegij. В УП работят 2 600 младежи – ученици и студенти.

Целеви групи

- Ученици от общообразователни училища, младежки училища/младежи със специални потребности/, професионални училища.
- Студенти.
- Възрастни с цел преквалификация.

Добавена стойност/добри практики

УП решава институционален проблем – да се намери добро място за провеждане на стажове. Необходимо е теоретичните знания да бъдат приложени на практика в подходяща среда. УП допринася за обучението на високо конкурентоспособни служители. Като работят в различни отдели на УП, обучаваните могат да тестват своя избор на бъдеща професия и да придобият практически умения. Съдържанието на учебната програма непрекъснато се обновява и така УП осигурява иновативна, мотивираща и конкурентна среда за обучение и развитие.

МАЛАЙЗИЯ
Информация за мрежата
www.penworldwide.org

Брой УП: 12 УП, които осъществяват международна търговия; 8 УП (отворени през цялата година); 25 УП (работят по време на учебния семестър).

Обща информация: Програмата стартира през 2010 г. Университетите (държавни и частни) създават 95% от УП, а останалите 5% се създават от държавни агенции, специално за целите на обучението по предприемачество.

Целеви групи

- Студенти.
- Стартиращи предприемачи.

Добавена стойност/добри практики

- Ежегоден конкурс за млади предприемачи, финансиран от Министерство на образованието, от 2012 г.
 - УП се използва като платформа за обучение по английски език за младежи от селските региони.
 - В някои колежи УП е задължителен елемент от програмата за придобиване на умения за работа на реално работно място преди стартиране на преддипломен стаж.

РУМЪНИЯ
Информация за мрежата
www.roct.ro

Брой УП: Регистрирани са повече от 4 000 УП, от които около 2 000 са активни всяка година.

Обща информация:

- Концепцията се прилага от 2001 – 2004 г. в рамките на проекта ECONET в сътрудничество с австрийското Министерство на образованието и културата и KulturKontakt, Austria.
 - 2008 г. – създаден РОСТ – Румънски център на учебните предприятия.
 - 2012 г. – създадена платформата за обучение.
 - УП е част от учебния план на средните училища – колежи по икономика.

Целеви групи

- Ученици.
- Студенти.

Добавена стойност/добри практики

- Знак за качество – оценяване на УП (2 типа сертификати – базово ниво и за напреднали).
- Бизнес план (състезание) – УП представят своя бизнес план.
- Местни, регионални и национални търговски панаири.
- Участие в международни панаири на УП.

ФРАНЦИЯ

Информация за мрежата www.euroentent.net

Брой УП: 119

Обща информация: 21 години развитие и усъвършенстване.

- Общо 354 създадени структури.
- 450 обучители, повече от 7 000 обучавани на година.
- Средно 65% от обучаваните намират работа.
- 22 милиона евро ежегодно финансиране от публичните фондове.

Целеви групи

- Възрастни – в центровете за професионално обучение.
- Специален фокус за преквалификация на служители от военната и текстилната индустрия.
- От 1999 г. – УП в училища.
- От 2003 г. – УП в университети.

Добавена стойност/добри практики

- От 1993 г. УП в областта на занаятите – адаптиране на концепцията за занаятчийски и дребни предприемачи в партньорство с браншови камари и търговски палати.
- От 1995 г. УП за лишени от свобода – създаване на среда за по-добра реинтеграция; пресмятане на времето в УП като реална работа, за намаляване на времето за изтърпяване на наказанието.
- От 2009 г. УП за самонаети предприемачи – коучинг за еднолични търговци и предприемачи.

ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

Информация за мрежата www.nuv.cz

Брой УП: различен всяка година – средно по около 300 УП в 100 училища

Обща информация: Националният централен офис – CEFIF, е създаден през

1992 г. в Икономическия университет в Прага. От 2002 г. се намира в Националния институт на образованието, който е на пряко подчинение на Министерството на образованието, младежта и спорта.

Целеви групи

- Главно ученици от средните училища, на възраст от 16 до 19 години.
- В мрежата има също няколко УП в университети.
- Концепцията е развита и за основни училища.

Добавена стойност/добри практики

УП Antre, s. r. o. организира международния панаир на учебните предприятия всяка година, което помага на обучаваните да придобият сериозен опит в тази сфера от реалната практика.

ШВЕЦИЯ

Информация за мрежата www.businessstrainingcentre.nu

Брой УП: 10 през 2016 г.

Обща информация: 23 години развитие на концепцията (1993 г.)

- Член на EUROOPEN от 1995 г.
- През 2003 г. Business Training Centre (BTC) се трансформира в частна компания.
- Средно 65% от обучаваните се връщат на работа (55 – 80% в зависимост от целевата група).

Целеви групи

- Безработни, продължително откъснати от пазара на труда.
- Възрастни.
- Ученици от горен курс на средните училища.

Добавена стойност/добри практики

- Нарастване на пригодността за работа след обучение в УП.
- Развитие на социални, търговски и ИТ умения в международна мрежа.
- След обучение в УП се намалява въвеждащият период за ново работно място.
- Volvo Trucks е спонсор на мрежата от 15 години.

ЮЖНА КОРЕЯ
Информация за мрежата
www.koreapen.org

Брой УП: 20

Обща информация:

KoreaPEN е Центърът на УП, който осигурява обща платформа за предоставяне на услуги на мрежата от УП с цел нейното разширяване. Първото УП започва да работи през 2013 г., като в началото е подпомагано от Германския център.

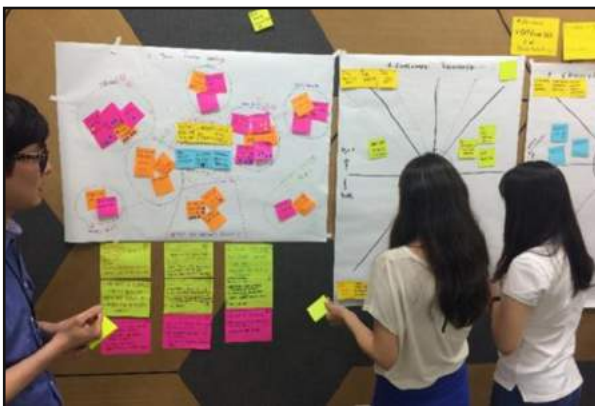

Целеви групи

- Ученици и студенти, които биха искали да стартират свой бизнес и да придобият умения за работа на реално работно място.
- Търсещи работа.

Добавена стойност/добри практики

Обучение, фокусирано върху индивидуалното развитие чрез придобиване на опит в реална среда, което компенсира липсата на креативност и умения за работа в екип, бизнес планиране, управление на времето и други умения, необходими в съвременния свят.

Материалът е изготвен от:
Център за учебно-тренировъчни фирми
Дария Маврудиева, директор
Ирина Добриянова, главен експерт

ДЕЙНОСТТА НА ДЖУНИЪР АВСТРИЯ

Джуниър Австрия е организация с нестопанска цел, която чрез образователни практики, ориентирани към дейности и опит, насърчава предприемаческото мислене на учениците. Джуниър Австрия е член на европейската мрежа Junior Achievement – Young Enterprise Europe и на световната мрежа JA Worldwide. Цели на организацията са предаването на основни познания за икономиката и обществото, както и обучението по социални компетентности, които могат значително да подпомогнат навлизането в професионалния живот.

Джуниър Австрия е със седалище във Виена и организационно е свързана със Стопанското дружество.

Джуниър има различни видове програми. Те развиват предприемаческото мислене и предприемаческата практика на младежите, основните икономически и финансови знания, както и компетентностите за бъдещия професионален живот. Програмите полагат съществена основа както за самостоятелна дейност, така и за успешния достъп до професионалния живот. Джуниър насърчава и засилва:

- Предприемаческите компетентности:
 - икономическите знания чрез образователна практика;
 - предприемаческото мислене и действие;
 - организираната и целенасочена работа;
 - самостоятелната работа;
 - предприемането на инициативи;
 - разпознаването на собствения потенциал;
 - активното професионално

ориентиране;

- интересите и разбирането на пазара;
- владенето на чужди езици, специално на английския като бизнес език.

- Социалните компетентности:
 - работата в екип;
 - способността за комуникация и за справяне с конфликти;
 - поемането на отговорност;
 - действията, ориентирани към вземането на решения;
 - уменията за решаването на проблеми;
 - изграждането на самочувствие и самоувереност;
 - разпознаването и използването на индивидуалния потенциал;
 - изграждането на предприемачески дух;
 - придобиването на гъвкавост при справяне с проблеми и неочаквани ситуации.

Джуниър пренася реалния бизнес свят в училището. Чрез нейните програми учениците овладяват различните области на бизнеса. Познанията за изискванията към кандидатите на различните работни места помагат на младежите да навлязат успешно в професионалния свят и да се адаптират бързо към нови ситуации.

Принципът „учене на бизнеса чрез правене на бизнес“ позволява на учениците да изградят разбиране за икономиката чрез изживяване на реални икономически процеси от първа ръка в класната стая. Чрез самостоятелната работа по програмите и проектите младите хора изживяват

всички аспекти на предприемаческото мислене и действие. Учениците се учат не само да опознават икономическите аспекти, но също и вътрешните работни процеси.

Junior Achievement – Young Enterprise в Европа

Всяка година повече от 3 млн. ученици вземат участие по програмите на европейската мрежа Junior Achievement – Young Enterprise. Те са подкрепени от над 130 000 учители и представители на икономиката, които се ангажират като експерти доброволци. Програмите се прилагат в близо 40 държави членки на мрежата.

Освен че предлага много образователни програми, които са насочени към бизнеса и икономическото ограмотяване на младите хора, Junior Achievement – Young Enterprise развива и партньорствата между училищата и местните предприятия. Програмите на организацията позволяват образоването на мрежа със силни икономически партньори на европейско равнище.

Преподаването на предприемачество и бизнес практики, както и

разбирането за икономиката е с акцент върху:

- функциите на свободната пазарна икономика;
- ролята на предприемачеството в сферата на икономиката;
- важността на ученето през целия живот;
- влиянието на разбирането за икономиката и икономическите знания върху личностното развитие на децата;
- задължението предприемачеството да се управлява устойчиво.

Програмите насърчават учебния принцип на активното сътрудничество на младите хора. Чрез прилаганата педагогическа концепция учениците изживяват радост от самостоятелната работа и ученето. Организацията помага на младите хора да разберат деловия свят. Програмите разкриват нови перспективи пред учениците.

Чрез участието си в програмите на организацията младите трябва да се запознаят с всички аспекти на предприемачеството. Те акцентират върху създаването на социални умения и чрез тях младите хора се подготвят за успешно участие в глобалния свят.

Източник:

Verein Junior Österreich

<http://junior.cc/%C3%9Cber-uns/junior-%C3%96sterreich>

П. Главеев

МЛАДЕЖТА СЪЗДАВА – ОНЛАЙН СЪСТЕЗАНИЕ ЗА УТРЕШНИ ПРЕДПРИЕМАЧИ В ГЕРМАНИЯ

„Младежта създава” е онлайн състезание за ученици от 16 до 21 години, състоящо се от две фази. То е финансирано от Федералното министерство за образование и научни изследвания. Състезанието тръгва от идеята учениците да се научат да развиват бизнес планове от иновативни концепции за бизнес.

В двете фази на състезанието (фазата на бизнес плана и фазата на бизнес симулацията) участниците могат да изиграят всички стъпки за стартиране на бизнес. Те могат да си набавят необходимите познания по различен начин (модули от електронно обучение, Avatar, речници, тестове).

В първата фаза се развива иновативна идея за продукт, търговия или услуга, след което се създава бизнес план на уебсайта. Във втората фаза на симулацията се развива виртуална компания с предприемачески решения, които водят до успех. В тази фаза може да се влезе и директно, със стандартен бизнес план, без участие в първата фаза.

След оценка на бизнес плановете най-добрите отбори се представят на специално събитие. На три събития, които се провеждат в Хамбург, Лайпциг и Улм, се презентират най-добрите бизнес идеи. В някои случаи се връчват градски и регионални купи.

След бизнес симулацията най-добрите тимове от двете фази на състезанието участват във федералния финал, където се определя тимът победител. Неговата награда е посещение на Силициевата долина в САЩ.

Журито се състои от опитни и успешни предприемачи и ръководители, професори и млади новатори.

В състезанието може да участва един ученик или група от най-много шест души. Контролът, осъществяван от учител, е предимство, но не е задължителен.

Многократното участие на едни същи ученици в „Младежта създава” е възможно през различните години.

„Младежта създава” се кооперира с държавни и частни институции, съюзи и инициативи, които се чувстват свързани с образованието по предприемачество.

„Младежта създава” се кооперира със своите партньори в тясно и стабилно сътрудничество, за да се утвърдят в образователната среда предприемаческият дух и свързаните с него предприемачески качества като съзидателност, инициативност и смелост и да се постигне ценен принос към обществото.

Откъсите от бизнесплановете, презентациите, докладите и всички материали от състезанието могат да се използват за публични цели.

Източник:

Jugend gründet

<https://www.jugend-gruendet.de/>

П. Главеев

НАЦИД

ISSN 1314-8966 (Print)
ISSN 2367-9425 (Online)